

НАЦРТ

СТРАТЕШКА ПЛАТФОРМА
(СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ СТАНАРИ
2024-2030. ГОДИНЕ)

Децембар 2023. године

САДРЖАЈ

1. Увод.....	4
1.1 Приступ изради стратегије развоја	4
2. Стратешка платформа.....	4
2.1. Кључне историјске чињенице важне за идентитет подручја.....	4
2.2. Географске, просторне, природне и климатске особине подручја.....	5
2.2.1. Основне карактеристике подручја	5
2.2.2. Административно уређење	5
2.2.3. Удаљеност од других центара и саобраћајна повезаност	6
2.2.4. Карактеристике рељефа и надморска висина	6
2.2.5. Основне климатске одреднице.....	6
2.2.6. Преглед најзначајнијих природних ресурса	7
2.3. Демографске карактеристике и кретања.....	11
2.3.1. Укупан број становника	11
2.3.2. Структура становништва	12
2.3.3. Просторни распоред становништва	12
2.3.4. Природни прираштај становништва	14
2.3.5. Миграције становништва	14
2.3.6. Пројена броја становника који живе у дијаспори	15
2.3.7. Резиме демографских карактеристика и кретања.....	15
2.4. Стање и кретање на тржишту рада	16
2.4.1. Укупан број запослених.....	16
2.4.2. Укупан број незапослених.....	18
2.4.3. Просјечна нето и бруто плата.....	19
2.4.4. Укупан број пензионера	19
2.4.5. Резиме за стање и кретање на тржишту рада.....	20
2.5. Стање привреде и економска кретања	20
2.5.1. Број и структура предузећа	20
2.5.2. Кретање укупних прихода пословних субјеката	22
2.5.3. Спољнотрговинска размјена и најзначајнији извозни производи и предузећа... ..	22
2.5.4. Веће инвестиције које су реализоване на посматраном подручју или су у току ..	24
2.5.5. Пољопривредни потенцијали и производи.....	24
2.5.6. Најзначајнији туристички потенцијали и туристичка инфраструктура.....	27
2.5.7. Најзначајнији капацитети прерађивачке индустрије	28
2.5.8. Најзначајнији капацитети у области пружања услуга.....	28
2.5.9. Резиме стања привреде и економских кретања.....	29

2.6.	Стање и кретање у области друштвеног развоја	30
2.6.1.	Стање у сектору образовања	30
2.6.2.	Стање у области културе и спорта	31
2.6.3.	Стање у здравству	33
2.6.4.	Стање у социјалној заштити	34
2.6.5.	Стање цивилног друштва.....	36
2.6.6.	Стање капацитета управе	37
2.6.7.	Стање заштите и спашавања од природних непогода и других несрећа	40
2.6.8.	Резиме стања, развојих изазова и перспектива у сектору друштвеног развоја ...	41
2.7.	Стање просторно планске документације, инфраструктуре и јавних услуга	41
2.7.1.	Стање просторно планске документације	41
2.7.2.	Стање саобраћајне инфраструктуре.....	42
2.7.3.	Стање техничке инфраструктуре	43
2.7.4.	Стање комуналне инфраструктуре и услуга	44
2.7.5.	Управљање отпадом.....	45
2.8.	Стање животне средине.....	46
2.8.1.	Земљиште	46
2.8.3.	Квалитет воде у водотоковима	48
2.8.4.	Организовано управљање отпадом.....	49
2.8.5.	Канализациона мрежа.....	50
2.8.6.	Енергетска ефикасност	50
2.8.7.	Резиме стања, развојих изазова и перспектива у сектору животне средине	51
2.9.	Стање и кретање јавних прихода и расхода	53
2.9.1.	Преглед учешћа пореских и непореских прихода у укупном буџету	53
2.9.2.	Кретање и структура пореских прихода.....	Error! Bookmark not defined.
2.9.3.	Структура расхода према главним групама расхода економске класификације	Error! Bookmark not defined.
2.9.4.	Кретање односа капиталних и административних издатака....	Error! Bookmark not defined.
2.9.5.	Кредитна задуженост и кредитни потенцијал буџета,	Error! Bookmark not defined.
2.9.6.	Пројекција финансијских средстава потребних за имплементацију стратегије са изворима	Error! Bookmark not defined.

1. Увод

На основу Закона о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске" бр. 63/21) и Уредбе о стратешким документима у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске" бр. 94/21), Општина Станари је донијела Одлуку о изради Стратегије развоја општине Станари, за период 2024-2030. година (у даљем тексту: Стратегија развоја). Према наведеним законским прописима, Стратешки оквир Републике Српске чине: стратешки документи, закони и други акти које доносе Народна скупштина Републике Српске, Влада, органи јединица локалне самоуправе, као и документи настали у процесу испуњавања међународних обавеза и обавеза из процеса европских интеграција.

За проактивно и одговорно управљање локалним развојем, Стратегија развоја представља кључни стратешко плански и системски инструмент. Овим документом утврђени су будући правци развоја у области економског и друштвеног развоја и области заштите и унапређења животне средине.

У процесу израде Стратегије развоја, Развојни тим општине са свим актерима, утврдио је стратешке развојне правце, дефинисао Визију развоја, стратешке циљеве развоја, те осигурао временску усклађеност са динамиком развојног планирања у Европској унији (ЕУ), циклус планирања и терминологију ЕУ.

1.1 Приступ изради стратегије развоја

Развојни тим општине Станари примјенио је партиципативан приступ у процесу израде документа, јер је формирао и укључио Партнерску групу за развој, коју чине представници различитих друштвених актера, привредници, јавни сектор и сектор невладиних организација. Сви заинтересовани имају могућност да се укључе у процес израде Стратегије развоја, те кроз предлагање конкретних мјера и пројеката, пруже вриједан допринос како би овај документ био што квалитетнији и у највећој могућој мјери одраз стварних потреба становника општине Станари.

Стратешка платформа која обухвата ситуациону анализу, стратешке фокусе, визију развоја и стратешке циљеве, представља полазну основу за дефинисање кључних праваца будућег развоја општине. На темељу свеобухватне анализе, настојало се доћи до квалитетне подлоге за промишљање о будућим правцима развоја. У том процесу идентификоване су кључне снаге и слабости те су исте стављене у шири контекст прилика и пријетњи са којима се општина суочава. На бази урађене ситуационе анализе и стратешке платформе дефинисани су приоритети будућег развоја.

2. Стратешка платформа

2.1 Кључне историјске чињенице важне за идентитет подручја

Станари су до 1950. године били самостална општина у чији састав, поред данашњих 13 насеља, су улазила и насеља Тисовац и Љескове воде, те насеља Поповићи и Кулаши. Процесом централизације који је проводила Социјалистичка Република Босна и Херцеговина, 31. децембра 1959. године Станари губе статус општине, и 15 насеља тадашње општине Станари се припаја општини Добој, а два насеља општини Прњавор.

Посланици Народне Скупштине Републике Српске су 09.09.2014 године једногласном одлуком усвојили Закон о оснивању општине Станари. Територијалну цјелину општине Станари чини 13 мјесних заједница које су припадале општини Добој и то: Брестово, Драгаловци, Јелањска,

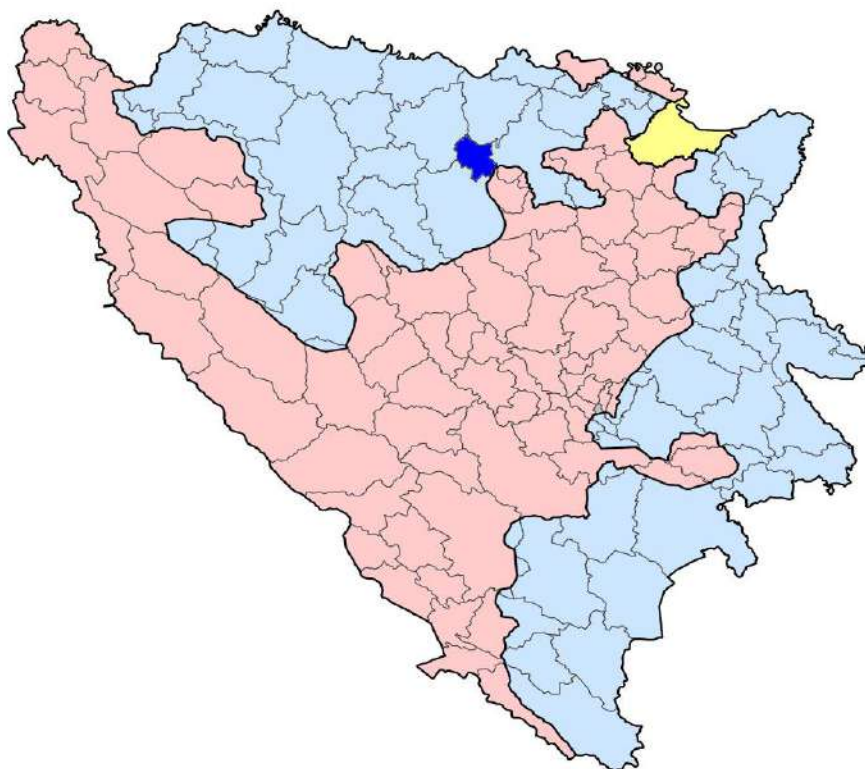
Љеб, Митровићи, Осредак, Остружња Доња, Остружња Горња, Радња Доња, Рашковци, Станари, Цвртковци и Церовица.

2.2. Географске, просторне, природне и климатске особине подручја

2.2.1. Основне карактеристике подручја

Општина Станари се налази на сјевероисточном дијелу Републике Српске између источне географске дужине $17^{\circ}83'$ и $17^{\circ}50'$ сјеверне географске ширине и граничи са Градом Добој, те општинама Дервента, Прњавор и Теслић. Град Добој је најближи регионални центар са којом је општина Станари снажно повезана, како економски тако и у подручју друштвеног развоја и услуга грађанима.

Слика 1. Географски положај општине Станари



Општина Станари спада међу мање општине Републике Српске, а површина територије Општине Станари износи 160,96 км² што чини 0,643% укупне територије Републике Српске.

2.2.2. Административно уређење

Општина је организована у 13 насељених мјеста. Главни административни, културни, политички и економски центар општине се налази на подручју мјесне заједнице Станари Центар, (која је у процесу формирања од дијелова три насељена мјеста: Станари, Остружња Доња и Рашковци).

Слика 2. Насељена мјеста општине Станари



2.2.3. Удаљеност од других центара и саобраћајна повезаност

Општина Станари је повезана са другим градовима и општинама мрежом регионалних путева. Унутар подручја општине, поред наведених регионалних путева, постоји развијена мрежа локалних категорисаних и некатегорисаних путева који повезују насеља општине Станари. Главне саобраћајнице на подручју општине Станари су регионални пут Добој – Прњавор Р-474а дужине 9.13 km, Прњавор – Јелах Р- 474 дужине 19.5 km и Тедин Хан – Теслић Р-473 у дужини од 2.1 km (дати подаци се односе само на дионице пута кроз општину Станари). Планира се повезивање и излазак општине Станари на аутопут Добој – Бања Лука. Поред наведене путне мреже, кроз општину Станари пролази пруга Бања Лука – Добој.

2.2.4. Карактеристике рељефа и надморска висина

Подручје општине карактерише претежно низинско-брежуљкаста конфигурација терена са најнижом надморском висином од 138 m (Брестово) и највишом надморском висином од 343 m (Радња Доња). Општина Станари има три брдска врха, чија је надморска висина већа од 300 m, а налазе се на три различите стране територијалне цјелине општине Станари.

2.2.5. Основне климатске одреднице

Клима подручја општине Станари је умјерена континентална клима са умјерено хладним зимама (просјечна температура у јануару $-0,7$ C) и умјерено топлим љетима (просјечна температура у јулу $30,9$ C). Максималне забиљежене температуре су $-28,6$ C и $40,3$ C.

Просјечан број укупних сунчаних часова на подручју општине Станари износи 1.570 часова. Најмањи број сунчаних часова је у мјесецима децембру и јануару и износи свега 43, односно 50 часова. Највећи просјечни број сунчаних часова је у мјесецима јули и август и износи 223, односно 211 часова. Просјечне годишње падавине су око 950 мм, и равномерно су распоређене током године. Сњежне падавине се могу очекивати између октобра и маја, а максимално измјерена висина сњежног покривача је била 50 см. Влажност ваздуха у зимским мјесецима се креће од 73 – 90%, а у прољетним и љетним мјесецима између 59 – 80%.

Табела 1. Основни географски подаци о општини Станари

Назив насеља	Површина (ха)	Надморска висина		Рељеф	Хидро услови	Удаљеност од Добоја
		Мах.	Мин.			
Брестово	2,154	319	138	2 и 3	3	40
Цвртковци	1,070	324	191	2 и 3	3	35
Церовица	2,269	324	267	3	3	30
Драгаловци	1,309	340	166	2 и 3	3	30
Јелањска	1,571	313	213	3	3	30
Љеб	562	337	166	2 и 3	3	35
Митровићи	715	338	155	2 и 3	3	27
Осредак	552	249	159	2 и 3	3	35
Остружња Доња	1,160	248	181	2 и 3	3	26
Остружња Горња	934	324	224	3	3	28
Радња Доња	1,369	343	206	3	3	30
Рашковци	1,195	263	184	2 и 3	3	25
Станари	1,230	255	176	2 и 3	3	25

Легенда:

Конфигурација терена: 1-низински (0-200 м); 2-брежуљкасти (201-500 м); 3-брдовити (500-1000 м); 4-планински (преко 1000 м); Водени токови: 1-ријека, 2-канал, 3-остало

2.2.6. Преглед најзначајнијих природних ресурса

Простор и земљиште

Према Просторном плану општине Станари, а у складу с обиљежјима простора и обављања дјелатности и активности, простор Општине је организован кроз сљедећу намјену површина:

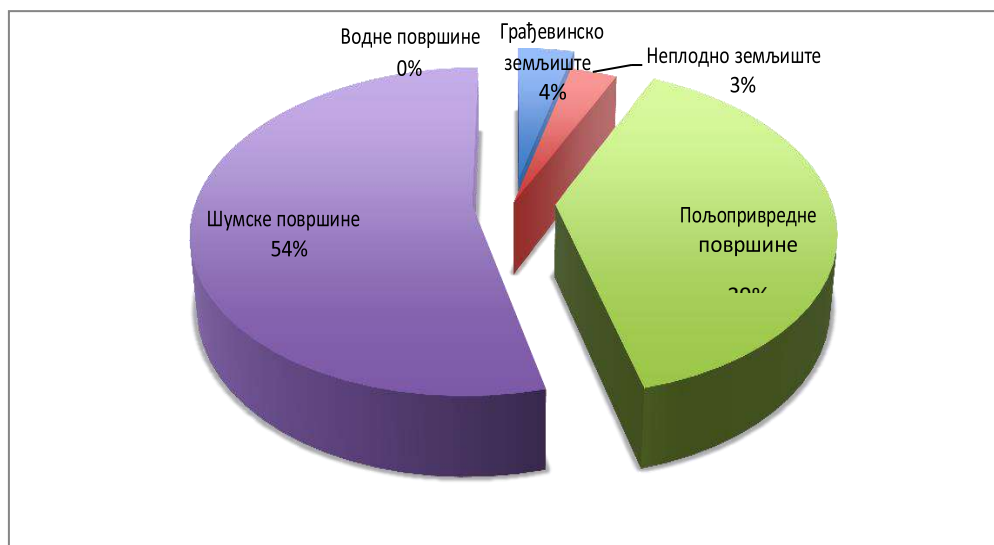
- пољопривредне површине,
- шумске површине,
- водене површине и
- грађевинско земљиште.

Од укупне површине општине Станари око 53% је под шумама, око 39% површине је пољопривредно земљиште, 4% или 490,67 ха је грађевинско земљиште, а, 3,04% укупне површине општине је категорисано као неплодно земљиште (гробља, активан површински коп и остале девастиране површине)¹.

Урбано подручје општине Станари чини 3,5% укупне површине општине опремљене комуналном инфраструктуром и намијењене за функције становања, рада и рекреације.

¹ Извор: Документациона основа за израду Просторног плана општине Станари

Слика 3. Подјела простора и земљишта на подручју општине Станари



Извор: Просторни план општине Станари 2015-2035. (документациона основа); Института за грађевинарство "ИГ" Бања Лука; новембар 2016. године.

Границе грађевинских подручја насељених мјеста на територији општине Станари дефинисане су Одлуком о уређењу простора и грађевинском земљишту, и истом је утврђено градско грађевинско земљиште и остало грађевинско земљиште. Градско грађевинско земљиште на подручју општине дијели се у 2 (двје) зоне (прва и друга зона).

Земљиште које није обухваћено првом и другом зоном, сврстава се под остало грађевинско земљиште. Остало грађевинско земљиште, дефинисано Одлуком, је изграђено, и неизграђено земљиште, намијењено за изградњу објеката, у складу са одредбама Закона о уређењу простора и грађењу и одредаба Одлуке, а које се налази изван зоне градског грађевинског земљишта, односно изван насеља градског карактера.

Укупна површина водених токова је 0,554 ха или 0,003% територије општине. Водопривредни потенцијала општине Станари чине: Укринa, Мала Укринa, Радња, Остружња, Тисовац и Илова. Укупна дужина ријеке Укрине на подручју општине Станари износи 11 km. Пролази кроз МЗ Драгаловци, раздвајајући је од сусједног села Кулаши. Уједно, ријека раздваја и двије општине: Станаре и Прњавор. Осим Драгаловаца, Укринa протиче кроз МЗ Брестово. Ријека Остружња, са притокама Рашковац и Безимени поток има дужину тока од 15 километара и пролази села Остружња Горња, Станари и Рашковци и улива се у ријеку Радњу. Ријека Радња је дужине тока од 13,8 километара, а улива се у ријеку Укрину. Ријека Илова има дужину тока од 15,5 километара и раздваја општину Станаре (МЗ Цвртковци) и општину Дервента (Појезна).

На подручју општине највећу површину у производњи **ратарских килтура** заузимају жита (Кукуруз за зрно, меркантилни; пшеница, меркантилна (озима)), те сточно крмно биље (дјетелина, луцерка). Највећи принос даје кукуруз, пшеница и луцерка.

Воћњаци заузимају површину од 339 ха, а најзастуљенија је производња јабуке, али велики број стабала отпада на шљиву и крушку. Поред културних (модерних) сорти, може се наћи обиље доброг аутохтоног сортиментa који у ери еколошке производње без или са смањеном употребом хемије има будућност и тржиште, како на домаћем тако и на страном тржишту.

Сточарство има вишеструки значај за укупну економију. Сточарство оплемењује биљне производе ниске хранидбене вриједности у високовриједној људској храни. Сточарство запошљава континуирано у току цијеле године, радну снагу са пољопривредним газдинством и тако знатно повећава укупни доходак газдинства.

Од укупно 8.411 ha површина под шумама, само 1.393 ha су у приватном власништву, а 7.014 ha у државном власништву. Између 1990. и 2000. године око 400 ha пољопривредног земљишта је обрасло шумом, због исељавања становништва, тако да су раније искрчена подручја поново постала шумско земљиште. У шумској вегетацији преовладава буква. Поред тога ту је обични граб, храст китњак и цер.

Минерални ресурси

Најзначанији минерални ресурс на подручју општине Станари је угљ лигнит који има низак садржај сумпора и пепела и повишен процент влажности. У табели бр. 2. је дат приказ површина експлоатационих и истражних поља. Те површине се преклапају са Просторним планом дефинисаним другим површинама (грађевинске, пољопривредне, итд).

Табела 2. Простор и површине експлоатационих и истражних поља²

Намјена простора	Површина (ha)
Експлоатационо поље "Станари"	3.039,65
Експлоатационо поље "Драгаловци и Рашковац"	2.441,40
Истражни простор "Дуга коса"	34,008
Приједлог истражног простора (вода)	2.775,30
Приједлог истражног простора (кречњак) – Драгаловци	19,35
Приједлог истражног простора (кречњак) – Церовица	14,245
Површине потенцијално контаминираних минско-експлозивним средствима	2,33
Ризичне површине	59,69

На основу података „ЕФТ-Рудник и Термоелектрана Станари“ укупне резерве угља ЛИГНИТА на лежишту Рашковац и Остружња са 31.07.2020. године (оверене резерве угља од стране Министарства енергетике и рударства РС, рјешењем бр. 05.07/310-568-4/20, 08.02.2021. год.) износе 32.335.417 тона.

Годишња експлоатација угља у 2020. години је износила 2.603.639 тона; у 2021. години 2.909.519 и 3.616.605 тона у 2022. години.

Други значајан минерал је бентонит у облику међуслојне глине. Процијењене резерве бентонита износе око 1.723.516 тона. На подручју општине Станари постоје и значајне залихе кварцног пијеска испод угља. Значајни ресурси бентонита и кварцног пјеска су потпуно занемарени у процесу експлоатације лигнита и третирају се као отпад у процесу експлоатације лигнита.

Приходи од експлоатације минералне сировине по закону припадају 30% Републици Српској а 70% општини Станари. Овако остварени општински приходи користе се за истраживање и развој привредних капацитета путем стимулативног кредитирања (70%), изградњу примарних инфраструктурних објеката и заштите природне околине (30%).

² Извор: Просторни план општине Станари 2015-2035, Институт за грађ. „ИГ“ Бања Лука

Шуме

Шуме, као обновљиви природни ресурс, представљају богатство од општег интереса имајући у виду њихове функције као и привредни значај. Управо из тог разлога, управљање и газдовање шумама заслужује посебну бригу и интерес шире заједнице, што се и остварује путем законских прописа.

Извод из Просторног плана: Према еколошко-вегетацијској рејонизацији (Стефановић ет ал., 1983.) Подручје општине Станари припада највећим дијелом Сјеверно-босанском подручју (98,30%), те Завидовачко-теслићком подручју (1,70%)

Подручје којим газдује ШГ „Добој“, а коме припада територија општине Станари, смјештено је у средишту сјеверног дијела Републике Српске, односно Босне и Хереговине, карактерише се хетерогеним климатским приликама. На овом подручју смјењују се и мјешају разни климатски утицаји. Од ријеке Саве на сјеверу, према унутрашњим Динаридима на југу, нижу се климатски типови паноснке климе, умјереноконтиненталне климе и долињско-котлинске климе, као планинској клими као варијанта континенталне климе.

Посматрано са аспекта степена задовољења, односно површини шума по становнику, може се констатовати да територија општине Станари има релативно повољан биланс (1,09 ha/ст), и исти је изнад препоручених европских норматива, који износи 0,30 ha/ст.

Осим тога што територију општине Станари карактерише велика шумовитост (53,3%), потребно је истаћи и проблеме који карактеришу ову област. У Просторном плану се истиче сљедеће: Низак квалитет постојећих шумских екосистема; Монофункционално коришћење шума и шумских потенцијала; Бесправна сјеча, нарочито у приватним шумама; Недовољно и неорганизовано коришћење споредних шумских производа; Недовољно коришћење осталих, непроизводних функција шума. Просторним планом су дефинисани општи циљеви:

- Одржавање и побољшање стања шумских екосистема;
- Одржавање здравља и виталности шумских
- Одржавање и подстицање производних и општекорисних функција шума;
- Заштита и очување угрожених и ријетких биљних и животињских врста, те њихових станишта;
- Заштита и очување природних добара, предјела, амбијенталних цјелина, пејзажа и станишта;
- Контролисано, рационално и одрживо коришћење шумских ресурса, усклађено са принципима заштите животне средине уз привредну проводљивост и друштвену прихватљивост;

2.2.7. Резиме географских, просторних, природних и климатских особина подручја

Општина Станари има услове за даљи економски развој, узимајући у обзир повољан географски положај, релативну близину већих административних и привредних центара, добру саобраћајну повезаност, с једне стране и значајне природне ресурсе с друге стране.

Пољопривредно земљиште је добра основа за развој и модернизацију пољопривредне производње, у циљу повећања ефикасности, конкурентности и концепта одрживог развоја руралног подручја. Конфигурација земљишта и климатски услови пружају добру основу за развој ратарства, повртларства, воћарства и сточарства. Такође, улагањем у прераду и трговину домаћих производа, подигао би се ниво квалитета и сигурности производа, што би

свакако допринијело економској мотивацији становништва да се бави овим гранама привреде.

Значајни минерални ресурси и њихова експлоатација, обезбјеђују општини Станари финансијске приходе којима се може у наредном периоду подстакнути социо-економски развој општине. Међутим, потребно је водити рачуна о ограничениости природних ресурса и исте користити у складу са принципима „одживог развоја“. Експлоатацијом минералних ресурса деградиран је велики дио простора општине Станари. Стога, један од приоритета је и плански приступ рекултацији деградираних земљишних површина.

Иако постоји велики број водотока и квалитетних изворишта воде, мрежа водоснабдијевања становништва није довољно развијена. Стога је један од приоритетних изазова, са којим се сусреће општина Станари, обезбјеђење квалитетног водоснабдијевања становништва и привреде.

План уређења и коришћење шума и шумских земљишта обухвата мјере које се односе на: унапређење стања постојећих шума; увећање површина под шумом; превентивна заштита шума; унапређивање заштите шума; одржавање и изградњу шумских саобраћајница. Све планиране активности у области шумарства и пољопривреде вршити у складу са важећим законским и подзаконским актима у области шумарства и пољопривреде, а за шумске и пољопривредне површине које се налазе у оквирима експлоатационих поља све активности ускладити и са важећим законима у области рударства и концесија.

У области шума Просторним планом су дефинисани општи циљеви: одржавање и побољшање стања шумских екосистема; Одржавање здравља и виталности шумских екосистема; Одржавање и подстицање производних и општекорисних функција шума; Заштита и очување угрожених и ријетких биљних и животињских врста, те њихових станишта; Заштита и очување природних добара, предјела, амбијенталних цјелина, пејзажа и станишта; Контролисано, рационално и одрживо коришћење шумских ресурса, усклађено са принципима заштите животне средине уз привредну проводљивост и друштвену прихватљивост.

2.3. Демографске карактеристике и кретања

2.3.1. Укупан број становника

Према подацима из Пописа становништва из 1991. године, на подручју општине Станари укупно је живјело 11.226 становника.

Према резултатима Пописа из 2013. године, објављених од стране Републичког завода за статистику Републике Српске, у општини Станари живи укупно 6.970 становника. Представници општине Станари и представници других организација истичу како подаци из Пописа становништва, одржаног 2013. године, не дају тачну процјену укупног броја становника, пошто нису обухватили велики број становника општине који је на привременом раду у иностранству.

У циљу добијања приближно тачног укупног броја становника, демографских и осталих података потребних за адекватно управљање општином, општина Станари је у 2017. години провела Анкетни попис становништва, и према резултатима на подручју општине Станари живи 8.200 становника. Према Анкетном попису проведеном од стране општине Станари, укупан број становника у 2017. години је мањи за 27% (или за 3.026 становника) у односу на Попис из 1991. године, док је у односу на Попис 2013. године већи за 15% (или за 1230 становника).

Према подацима Завода за статистику Републике Српске, процјена становника на подручју општине Станари, у периоду 2018-2022. година има тренд благог раста (од 2018. до 2022. године број становника се повећао за 220. Средином 2018. године биљежи 6.768, док средином 2022. године броји 6.988 становника.

Година	2018	2019	2020	2021	2022
Укупно	6768	6815	6931	6986	6988

Извор: Билтен „Демографска статистика“ - Републички завод за статистику РС

2.3.2. Структура становништва

Просјечна старост становника у општини Станари је 44,41 година, док је индекс старења 167,94. Оба показатеља су већа од просјечног податка за Републику Српску (просјечна старост 43,54 а индекс старења 158,75). У 2021. години, структура према полу је следећа: број становника мушког пола чини 51% или 3560, док је женски пол заступљен 49% или 3426.

Табела 3. Процјене становништва, према полу и старости, 2021 – средином године³

Године	Укупно	М	Ж
0-4	300	157	143
5-9	313	170	143
10-14	354	188	166
15-19	390	224	166
20-24	372	181	191
25-29	386	186	200
30-34	408	222	186
35-39	374	192	182
40-44	453	248	205
45-49	397	219	178
50-54	462	246	216
55-59	498	281	217
60-64	560	271	289
65-69	601	288	313
70-74	408	183	225
75-79	390	171	219
80-84	241	99	142
85-89	72	28	44
90+	7	6	1
Свеукупно	6986	3560	3426

2.3.3. Просторни распоред становништва

Према подацима анкетног пописа, табела бр. 4, на подручју општине Станари има 8.211 становника, од чега је 1.617 одсутно са подручја општине. На подручју општине Станари у 2017. години је било укупно 2.743 домаћинстава. Највећи број домаћинстава имају мјесне

³ Извор: „Градови и општине Републике Српске 2022“ (Завод за статистику Републике Српске)

заједнице Станари, Церовица и Остружња Доња, а најмањи на подручју мјесне заједнице Митровићи.

Анкетни попис из 2017. године није обезбиједио податке о величини домаћинства, односно броју чланова домаћинства. Стога су за потребе израде Стратегије кориштени подаци из пописа становништва из 2013. године.

Табела 4. Укупан број пописаних лица, домаћинства и јединица за становање.

Насељно мјесто	УКУПНО ПОПИСАНО					Лица која су одбила попис
	Станови	Домаћинства	Зграде	Лица	Одсутни	
Станари	461	404	11	1196	176	25
Остружња Доња	368	335	3	1039	228	3
Остружња Горња	162	140	1	446	79	5
Брестово	391	337	1	905	320	23
Церовица	416	376	-	1187	286	11
Цвртковци	210	196	-	610	72	2
Радња Доња	140	139	-	405	63	4
Љеб	153	151	-	467	128	-
Драгаловци	229	104	1	327	26	1
Митровићи	98	99	-	278	50	-
Рашковци	172	156	1	507	51	18
Осредак	195	143	-	360	73	-
Јелањска	164	163	-	484	65	6
УКУПНО	3159	2743	18	8211	1617	98

Извор: Анкетни попис 2017. година

Највећи број домаћинства, односно више од половине укупног броја домаћинства (52,67%) на подручју општине Станари, чинила су домаћинства са једним и два члана, што указује на велики број самачких домаћинства. Велики број самачких домаћинства је потврђен и анкетним пописом 2017. године. Према резултатима анкетног пописа, на подручју општине Станари има 708 самачких домаћинства. Од тога броја 347 самачких домаћинства воде жене.

Табела 5. Број самачких домаћинства по насељеним мјестима и полу (2017)

Насеље	Женска домаћинства	Мушка домаћинства	Укупно
Осредак	23	32	55
Љеб	14	23	37
Станари	43	45	88
Брестово	64	47	111
Јелањска	21	19	40
Цвртковци	22	24	46
Остружња Горња	15	22	37
Остружња Доња	47	38	85
Церовица	58	49	107
Радња Доња	11	18	29
Рашковци	14	15	29
Драгаловци	8	11	19

Митровићи	7	18	25
УКУПНО	347	361	708

Извор: општина Станари

Просјечна величина домаћинства на подручју општине Станари, према подацима из пописа 2013. године је 2,78 чланова по домаћинству, што је испод просјека Републике Српске који износи 3,2 члана по домаћинству. Од укупног броја домаћинстава 18% има 5 и више чланова домаћинства.

2.3.4. Природни прираштај становништва

Природни прираштај у периоду од 2018-2022. године је константно негативан, у просјеку годишње умире 65 становника више него што се роди. Анализа основних компоненти природног кретања становништва општине Станари указује на проблеме у демографском развоју. Може се рећи да ниво наталитета стагнира, док је број умрлих узастопно три године износи 130, у 2021 мањи је број умрлих за 10, као и у 2022. за 11 становника.

Табела 6. Природни прираштај

Година	Број рођених			Број умрлих			Природни прираштај
	М	Ж	Укупно	М	Ж	Укупно	
2018	41	24	65	63	67	130	-65
2019	34	24	58	53	77	130	-72
2020	31	32	63	69	61	130	-67
2021	27	32	59	66	54	120	-61
2022	29	29	58	69	50	119	-61

У овом петогодишњем периоду склопљен је 151 брак, док је 20 разведено.

2.3.5. Миграције становништва

Тренд миграција унутар општине показује позитиван миграциони салдо у периоду од 2018-2022. године. Највећи број је досељених из других општина, посебно у 2018 и 2019. години, док касније број досељених опада, али је и даље значајан. Број одсељених почев од 2018. године је у сталном расту (изузев 2020. год.) тако да је у 2022. години мало мањи од броја досељених у тој години, што може бити проблем ако се овај тренд настави. Потребно је пратити миграције, откривати узроке исељавања и предузимати мјере за заустављање истих. Највећи дио миграција становништва се односи на економску миграцију и одлазак на привремени рад у иностранство. Унутрашњи дио миграција становништва се углавном односи на миграције према граду Добоју. Од укупно 64 јединице локалне самоуправе у Републици Српској само 11 јединица локалне самоуправе има позитиван миграциони салдо, међу којима је и општина Станари.

Табела 7. Миграциона кретања

	Број досељених у општину Станари				Број одсељених из општине Станари				
	Укупн о	из ФБи Х	из Брчко Дистрикт а	из других општин а	Укупн о	у ФБи Х	у Брчко Дистрик т	у друге општин е	Миграц . салдо
	1	2	3	4	5	6	7	8	9=1-5
2018	455	3	2	450	46	2	-	44	409
2019	317	4	1	312	78	2	1	75	239
2020	190	-	-	190	60	2	-	58	130
2021	187	4	-	183	88	2	-	86	99
2022	135	1	-	134	105	2	-	103	30
Ук.	1.284	12	3	1.269	377	10	1	374	907

2.3.6. Процјена броја становника који живе у дијаспори

Општина не располаже званичним подацима о осталим врстама миграционих кретања, ипак је евидентно да су миграције присутне и да тиме значајно утичу на кретање броја становника, као и на структуре становништва општине. Углавном су то миграције економског карактера (становништво млађе животне доби одлази у потрази за послом). Процјењује се да од укупног броја становништва општине Станари око 1.600 се налази у иностранству на привременом раду.

2.3.7. Резиме демографских карактеристика и кретања

На основу расположивих демографских података уочава се да на подручју општине Станари преовладава старија популација која се континуирано смањује. Ниво наталитета у просјеку стагнира, у периоду 2018-2022. година, годишње је рођено 60 беба. Један од фактора који утиче на квалитет живота јесте свакако економска развијеност посматраног подручја. Радно способно становништво тражи боље услове рада, што резултира одласком у веће градове или у иностранство. Смањује се број чланова домаћинства и углавном остају старије особе, које за кратко вријеме постају самачка домаћинства.

Просторни распоред становништва указује на ниску густину насељености већег дијела општине, те да се ради о руралном подручју на којем живи већи дио укупног становништва. Постоји потреба стварања урабинизоване језгре са централним урбаним средиштем у насељу Станари, те каснијем евентуалном наставку урбанизације у три већа насеља на подручју општине Станари.

Због свега претходно наведеног, развојна политика општине Станари треба дефинисати демографску обнову становништва као један од приоритета. Активне мјере демографске обнове требају одговорити на постојеће изазове старења популације, ниског наталитета и одласка најпродуктивнијег дијела становништва општине Станари.

Приликом дефинисања будућих развојних праваца потребно је имати у виду напријед наведене чињенице које утичу на неповољну демографску слику и предузети могуће мјере које би допринијеле останку и повратку становништва.

Прије свега, то би било обезбјеђење недостајуће инфраструктуре (различите су потребе у просторним дијеловима живота становништва) нпр.: обнова путне инфраструктуре, водоснабдијевања, електроснабдијевања, обезбјеђење покривеност ТВ сигналом, сигналом мобилне телефоније и интернетом.

Мјере социјалне политике требају се фокусирати на велики број старачких домаћинстава, проблем ниског наталитета и проблем неповољног односа радно способне, продуктивне популације и непродуктивног дијела популације.

2.4. Стање и кретање на тржишту рада

2.4.1. Укупан број запослених

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, укупан број запослених у периоду од 2018 до 2022. године има тренд раста (у 2022. и 2021. години тренд раста је мањи због пандемије корона). У 2022. години број запослених од 1545 је за 8% већи од броја запослених у 2021. години (приближно исти однос као прије пандемије, тј. 2019/2018).

Табела 8. Укупан број запослених

2018			2019			2020			2021			2022		
М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С
1020	257	1227	1078	270	1348	1125	283	1408	1136	287	1423	1224	321	1545

Највише запослених је у ЕФТ Рудник и Термоелектрана Станари д.о.о. у области: *Вађење руда и камена* (639 запослених) и области *Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизациом*, гдје је запослено 326, што укупно износи 965 и чини 62% од укупног броја запослених на подручју општине Станари.

Према сполној структури „мушких запослених“ има 79%, док је број „запослених жена“ само 21%. Овај однос је из разлога саме природе посла у Руднику и Термоелектрани, гдје је већином потребна мушка радна снага.

Табела 9. Број запослених разврстани по дјелатностима:

Врста привредне дјелатности	2019			2020			2021			2022		
	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С
Пољопривреда, шумарство и риболов	2	1	3	2	0	2	1	0	1	0	0	1
Вађење руда и камена	550	9	559	577	9	586	591	10	601	0	0	639
Прерађивачка индустрија	34	6	40	29	8	37	30	6	36	0	0	37

Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	235	55	290	240	56	296	243	57	300	0	0	326
Снабдијевање водом; каализација, управљање отпадом и дјелатности санације животне средине	25	7	32	29	9	38	32	10	42	0	0	40
Грађевинарство	26	6	32	24	5	29	16	3	19	0	0	26
Трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала	22	32	54	20	33	53	25	34	59	0	0	80
Саобраћај и складиштење	53	6	59	73	6	79	59	6	65	0	0	69
Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство	11	24	35	7	26	33	8	24	32	0	0	31
Информације и комуникације	0	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0	1
Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања	1	4	5	1	4	5	1	5	6	0	0	7
Пословање некретнинама	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Стручне научне и техничке дјелатности	8	1	9	7	1	8	11	2	13	0	0	15
Административне и помоћне услужне дјелатности	4	0	4	4	1	5	4	1	5	0	0	5
Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање	49	21	70	47	23	70	54	22	76	0	0	92
Образовање	31	58	89	32	60	92	31	64	95	0	0	91
Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	11	32	43	14	33	47	15	37	52	0	0	62
Умјетност, забава и рекреација	4	0	4	5	2	7	3	1	4	0	0	6
Остале услужне дјелатности	12	8	20	13	7	20	11	5	16	0	0	17
Укупно	1078	270	1348	1125	283	1408	1136	287	1423	0	0	1545

Када је у питању број запослених по величини предузећа, највише је запослених у „Великим предузећима“ (преко 250 запослених), гдје спада напријед наведено предузеће – „ЕФТ Рудник и Термоелектрана“, затим слиједе „Мала предузећа“ која броје од 10 до 49 запослених.

Од 2018 до 2020. године у „Микро предузећима“ (до 9 запослених) је било више запослених него у „Средњим предузећима“, док је у 2021. и 2022. години дошло до позитивне промјене, те је број запослених већи у „Средњим предузећима“ (која броје од 50-250).

2.4.2. Укупан број незапослених

Према подацима ЈУ Завода за запошљавање Републике Српке, укупан број незапослених лица, на дан 31.12.2022. године је 395 од чега је мушких 175 и 220 жена. Подаци о броју незапослених лица, на подручју општине Станари, на дан 31.07.2023. године је следећи: 208 незапослених жена, 156 незапослених мушкараца, што укупно чини 364. За седам мјесеци текуће године, примјетно је смањење броја незапослених за 31 лице. Новопријављених има 11 (5 жена и 6 мушкараца), а брисаних у јулу због запослења је 10, од којих је 3 жене и 7 мушких.

Табела 10. Преглед незапослених лица према полу и степену стручног образовања

Р.бр.	Образовна структура	М/Ж	Број незапослених на дан 31.07.2023. године	Укупно
1	НК	М	67	125
		Ж	58	
2	ПК/НСС	М	1	2
		Ж	1	
3	КВ	М	54	115
		Ж	61	
4	ССС	М	28	105
		Ж	77	
5	ВКВ	М	1	1
		Ж	0	
6	ВШС	М	0	1
		Ж	1	
7	ВСС	М	5	15
		Ж	10	
Укупно		М	156	364
		Ж	208	

Према образовној структури највише запослених је НК, КВ и ССС. Код НК више је незапослених мушких, док је код КВ и ССС више незапослених жена.

У овину старосне структуре, негативан тренд јавља се код броја незапослених, гдје доминирају „млади од 18-24 и 24-30“. Једино у 2022. години број незапослених у млађим категоријама је нешто мањи од оних у средњим и старијим групама старости.

Када је у питању сполна структура изузев у 2018. години, у свим другим годинама већи је број незапослених жена.

Табела 11. Преглед незапослених лица према старосној структури и полу

Старосна структура	2018			2019			2020			2021			2022		
	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ
15-18	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18-24	50	72	122	50	72	122	47	54	101	42	39	81	17	22	39
24-30	35	53	88	29	61	90	32	57	89	26	48	74	11	35	46
30-35	15	47	62	15	47	62	7	42	49	8	41	49	4	32	36

35-40	36	30	66	31	43	74	21	39	60	22	41	63	20	28	48
40-45	48	45	93	39	38	77	35	37	72	33	31	64	25	24	49
45-50	34	30	64	33	29	62	39	32	71	38	34	72	27	28	55
50-60	77	13	90	55	34	89	55	41	96	51	37	88	44	43	87
60+	12	5	17	17	6	23	19	8	27	19	9	28	27	8	35
Укупно	308	295	603	269	330	599	255	310	565	239	280	519	175	220	395

2.4.3. Просјечна нето и бруто плата

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, просјечна нето плата на подручју општине Станари у 2022. години износи 1.455 КМ и у односу на просјечну плату у Републици Српској (1.144 КМ) већа је за 27%, (такође, већа је и просјечна бруто плата за 30%). Општина Станари има највећу просјечну нето плату у Републици Српској, слиједе је општине, које такође, имају развијен енергетски сектор (Угљевик 1.415 и Гацко 1.304).

Година	2018	2019	2020	2021	2022
Просјечна нето плата	1210	1245	1295	1344	1455
Година	2018	2019	2020	2021	2022
Просјечна бруто плата	1939	1971	2049	2115	2245

2.4.4. Укупан број пензионера

На основу података Удружења пензионера, на подручју општине Станари има 1.000 пензионера. Удружење помаже пензионерима материјално и финансијски.

Табела 12. Преглед полне структуре пензионера и просјечна висина пензије

Година	Мушкарци	Жене	Укупно	Просјечна висина пензије
2018				
2019				
2020				
2021				
2022				

Извор: Градови и општине РС

Потребе удружења односе се надодати.....

2.4.5. Резиме за стање и кретање на тржишту рада

Укупан број запослених у посматраном периоду се повећава. Највећи број запослених је у дјелатности *Вађење руда и камена и области Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизациом*,

Број незапослених се смањује, а на основу расположивих података највећи број незапослених чине радници без квалификација, квалификовани радници и радници са средњом стручном спремом. Постојећа структура економије општине Станари не пружа велике могућности запошљавања за ове три групе незапослених. Више од половине незапослених чине млади и лица старија од 50 година.

Потребно је учинити додатне напоре и активним мјерама активирати велики број економски неактивних лица и њихово поновно интегрисање са тржиштем рада. То се односи и на незапослена лица старија од 50 година која ће без помоћи са стране веома тешко пронаћи ново запослење.

Општина Станари има највећу мјесечну просјечну нето плату (1455 КМ) у Републици Српској, захваљујући развијеном енергетском сектору.

2.5. Стање привреде и економска кретања

Општина Станари има повољан геостратешки положај, у близини је Европске уније, у непосредној близини је ауто-пута и жељезничке пруге Добој – Бања Лука.

Тренутно, развој привреде општине Станари искључиво је везан за „ЕФТ Рудник и Термоелектрану Станари“. Економија се углавном заснива на експлоатацији природних ресурса и руралној економији. Природне сировине (руде, минерали, дрвни сортименти) се извозе, а увозе се готови производи.

Општина Станари је сертификована општина са повољним пословним окружењем у Југоисточној Европи (BFC SEE). Циљеви Програма BFC SEE постижу се кроз: обезбјеђење стабилног и мјерљивог пословног окружења; примјену примјера најбоље праксе; унапређење сарадње свих актера који су укључени у процес економског развоја; изградњу свијести локалних званичника о потреби редовног консултовања са приватним сектором; изградњу свијести привредника о могућностима и потенцијалима које пружа општина; дефинисање јединственог и стандардизованог приступа, како ка новим, тако и ка постојећим предузећима/ инвеститорима; увођење иновација у начину на који се промовишу локални потенцијали и проналажење конкретних рјешења за побољшање пословног окружења.

2.5.1. Број и структура предузећа

Главнину економије општине Станари чине примарне дјелатности, везане за кориштење и експлоатацију природних ресурса. Остале дјелатности су неразвијене или уопште не постоје. На подручју општине Станари, у 2022. години, регистровано је укупно 44 правна субјекта (предузећа и самосталне предузетничке радње), од којих се већина бави услужним дјелатностима.

Највећи број регистрованих предузећа су грађевинска предузећа. Највећи извозници са подручја општине су „ЕФТ Рудник и Термоелектрана Станари д.о.о.“, „Боро“ д.о.о. и „Дрвоех“ д.о.о. Економска активност, у смислу трговинске размјене осталих привредних субјеката са подручја општине је занемарива.

Табела 13. Број регистрованих правних лица према дјелатности

Врста дјелатности	Број правних лица	
	2021	2022
Пољопривреда, шумарство и риболов	0	0
Вађење руда и камена	1	1
Прерађивачка индустрија	3	3
Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	1	1
Снабдијевање водом; канализација, управљање отпадом и дјелатности санације животне средине	2	2
Грађевинарство	4	4
Трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала	4	4
Саобраћај и складиштење	2	2
Дјелатности пружања смјештаја; припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство	1	1
Информације и комуникације	1	1
Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања	0	0
Пословање некретнинама	0	0
Стручне, научне и техничке дјелатности	2	2
Административне и помоћне услужне дјелатности	2	2
Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање	1	1
Образовање	0	0
Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	0	0
Умјетност, забава и рекреација	1	1
Остале услужне дјелатности	19	19
Укупно	44	44

Табела 14. Број регистрованих предузећа - класифицирана по власничкој структури

Врста предузећа	2019		2020		2021		2022	
	Прив.	Држ.	Прив.	Држ.	Прив.	Држ.	Приватно	Државно
Микро (до 9 запослених)	6	2	5	0	7	0	7	0
Мала (од 10 до 49 запослених)	8	2	9	2	8	2	12	1
Средња (50-250 запослених)	1	0	0	0	0	0	0	0
Велика (преко 250 запослених)	1	0	1	0	1	0	1	0
Укупно	16	4	15	2	16	2	20	1

Табела 15. Број регистрованих обрта

	Број регистрованих обрта														
	2018			2019			2020			2021			2022		
	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ
Трговачке радње	6	3	9	4	4	8	4	4	8	5	5	10	4	3	7
Угоститељске радње	6	6	12	5	6	11	5	6	11	5	6	11	4	7	11
Занатске радње	16	9	25	6	8	24	6	6	22	9	7	26	2	7	29
Пољопривредна дјелатност	1	1	2	1	0	1	1	0	1	1	0	1	2	0	2
Превозници	7	0	7	8	0	8	9	0	9	0	0	10	0	0	10
Ауто школе	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Тахи превозници	1	0	1	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Тезге на пијаци	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Остали	4	0	4	6	0	6	6	1	7	7	1	8	7	1	8
Укупно	41	19	60	41	18	59	42	17	59	47	19	66	49	18	67

Општина Станари има Индустијску зону у Драгаловцима, површине 3,3 ха и повезана је са регионалним путевима Р474 и Р474а и у близини је жељезничког чворишта Драгаловци – утоварна рампа. Удаљеност од прикључка на аутопут 23 km, а од граничног прелаза Градишка 88 km. Обезбјеђена је инфраструктура: струја, вода, асфалт, 3 производне хале, канализација и вањско уређење. Постоји могућност куповине и закупа. Приликом инвестирања општина је обезбједила субвенције (намјене послодавцима за запошљавање нових радника), олакшице и подстицаје.

2.5.2. Кретање укупних прихода пословних субјеката

Допунити податке

2.5.3. Спољнотрговинска размјена и најзначајнији извозни производи и предузећа

У протеклих пет година на подручју општине Станари финансијска вриједност извоза и увоза је варијала. Почев од 2018. године извоз је имао благи пораст, да би у 2020. години, (због пандемије вируса) опао за 33%. У 2021. години извоз достиже онај из 2018. године и износи 1,1 милион, да би у 2022. години остварио реализацију у износу од 10,3 милиона.

Увоз, у посматраном периоду је, такође, имао варијације раста и пада. Увоз у 2022. години у односу на увоз у 2021. години, процентуално је реализован 157%. Спољнотрговинска размјена на подручју општине Станари у свим годинама, посматраног период, била је у суфициту.

Извоз/Увоз	2018	2019	2020	2021	2022
Извоз	1,178,637	1,203,403	807,690	1,181,633	10,355,990
Увоз	935,854	71,181	518,130	639,620	1,008,818

Извор: Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге Бања Лука

Свакако, највећа заслуга оствареног суфицита спољнотрговинске размјене припада „ЕФТ-Руднику и Термоелектрани Станари“, чији извоз износи 93% од укупног. Исто тако, у области увоза „ЕФТ-Руднику и Термоелектрани Станари“ је и највећи увозник.

Табела 16. Листа 10 највећих предузећа извозника

Назив предузећа	Дјелатност	Обим извоза (000 КМ)				
		2018	2019	2020	2021	2022
ЕФТ-Рудник и Термоелектрана Станари	Производња електричне енергије	437,332	410,852	373,726	636,653	9,595,376
"Drvoex" д.о.о. Церовица-Станари	Производња остале грађ. столарије и елемената	203,763	420,543	339,547	399,070	224,474
БОРО д.о.о. Цвртковци-Станари	Остали копнени превоз путника, д.н.	392,303	372,008	94,417	145,910	0
"GAS компани" д.о.о. Остружња Доња	*Вађење украсног камена и за грађев.	145,239	0	0	0	43,439
"Fischer Intralogistics" д.о.о.	Производња уређаја за дизање и преношење	0	0	0	0	302,288
Керић градња д.о.о. Станари	Изградња стамбених и нестамбених зграда	0	0	0	0	92,041
ГРАЂЕВИНА КАЈГАНИЋ д.о.о.	Фасадни и штрукатурни радови	0	0	0	0	63,793
NESCON д.о.о.	**Остале услужне дјелатности које се односе...	0	0	0	0	34,579

*Вађење украсног камена и камена за грађевинарство, кречњака, гипса, креде и шкриљаца

** Остале услужне дјелатности које се односе на информационе технологије и рачунаре

Извор: Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге

Табела 17. Листа 10 највећих предузећа увозника

Назив предузећа	Дјелатност	Обим увоза (000 КМ)				
		2018	2019	2020	2021	2022
ЕФТ-Рудник и Термоелектрана Станари	Производња електричне енергије	934,094	61,318	481,827	503,009	726,318
"Drvoex" д.о.о. Церовица-Станари	Производња остале грађ. столарије и елемената	0	150	150	10,636	27,065
БОРО д.о.о. Цвртковци-Станари	Остали копнени превоз путника, д.н.	1,760	2,974	0	0	0
ГРАДЕКО д.о.о Станари	*Дјелатности санације (ремедијације) животне..	0	6,739	4,298	0	0

ДЕЦ Пројектна канцеларија Станари	Изградња путева и аутопутева	0	0	31,855	0	0
"Fischer Intralogistics" d.o.o.	Производња уређаја за дизање и преношење	0	0	0	125,975	252,208
Керић градња д.о.о. Станари	Изградња стамбених и нестамбених зграда	0	0	0	0	3,227

*Дјелатности санације (ремедијације) животне средине и остале услуге управљања отпадом

Извор: Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге

2.5.4. Веће инвестиције које су реализоване на посматраном подручју или су у току

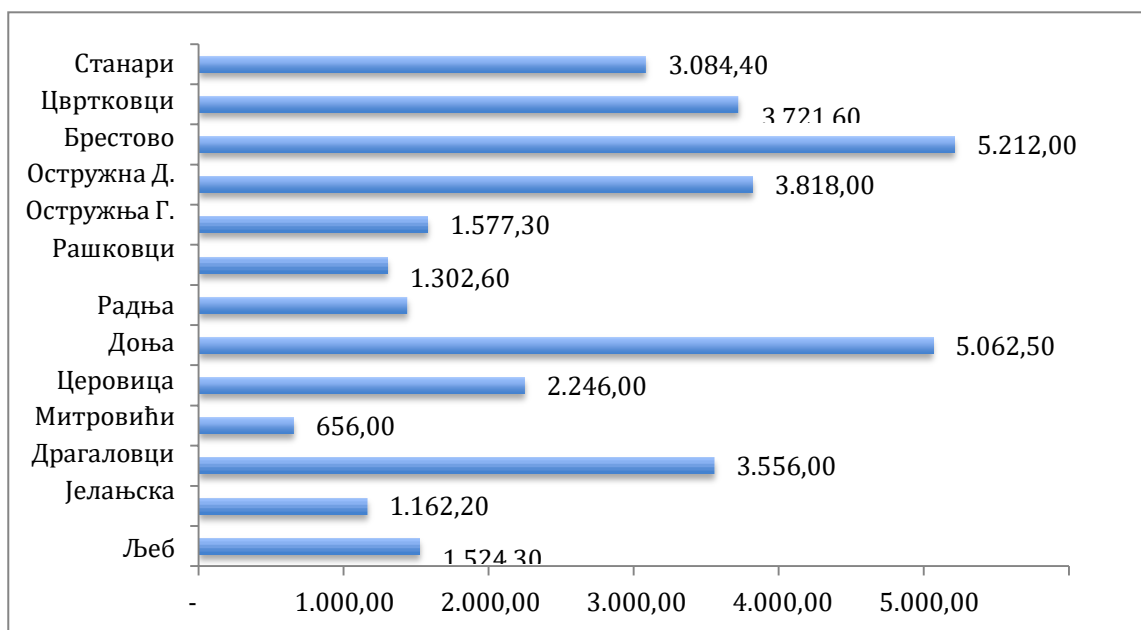
- 1) Пројектовање и санација моста на локалном путу за МЗ Осредак је започела 1.12.2022. године. Радове је изводио „Плоско“ д.о.о. Осјечани Доњи из Добоја, а укупна вриједност инвестиције износи 216.543 КМ. Пројекат је завршен 4.07.2023. године.
- 2) Пројекат изградње објекта друштвеног дома у МЗ Рашковци је реализован у октобру 2022. године. Укупна вриједност инвестиције износи 113.691 КМ, а радове је извео „Градња Вукајловић“ д.о.о. Брестово, бб Драгаловци.
- 3) Општина Станари је потписала уговор о изградњи објекта Дома здравља Станари, 1.04.2022. године, са извођачем радова „Грађ промет“ д.о.о. Добој, укупне вриједности 3.755.000 КМ. До сада је реализовано 1.681.590 КМ и очекује се завршетак грађевинских радова до 31.12.2023. године, а завршетак вањског уређења до 28.02.2024. године.
- 4) Изградња објекта за водоснабдијевање насеља на подручју општине, 1, 2. и 3. фаза започела је 30.09.2022. године, извођач радова „Геокоп“ д.о.о. Дервента. Укупна вриједност инвестиције износи 7.300.850 КМ, до сада је реализовано 3.602.579 КМ. Радови су у току и наставиће се и идуће године.
- 5) У априлу 2023. године општина Станари је потписала споразума са Развојним програмом Уједињених нација (UNDP) у Босни и Херцеговини, о изградњи тржнице, у укупној вриједности од 1.400.000 КМ. Општина ће издвојити 700.000 КМ. Пројекат је у току (имплементација: мај 2023- мај 2024. године).
- 6) Пројекат реконструкције електро мреже у МЗ Брестово и МЗ Митровићи реализује се према споразуму са Електрокрајином. Вриједност пројекта износи 600.000 КМ (учешће општине и Електрокрајине по 50%), период имплементације 2023-2024. година. До децембра 2023. године радови су реализовани у вриједности од 100.000 КМ.

2.5.5. Пољопривредни потенцијали и производи

Према подацима из Анкетног пописа 2017, на подручју општине Станари има укупно 34,360 дунума пољопривредног земљишта и 8,840 дунума земљишта под шумама. Треба напоменути да се подаци из пописа о површинама пољопривредног земљишта и површина под шумама знатно разликују од података из Просторног плана.

Највеће површине пољопривредног земљишта налазе се на подручју насеља Брестово и Церовица, а најмање на подручју насеља Драгаловци.

Слика 4. Површина пољопривредних земљишта по насељеним мјестима општине (дунум)



Извор: Анкетни попис 2017.

Када упоредимо расположиве пољопривредне површине са бројем становника, у смислу потенцијала за производњу, слика је нешто другачија.

Табела 18. Пољопривредно земљиште по насељеним мјестима (дунума/становнику)

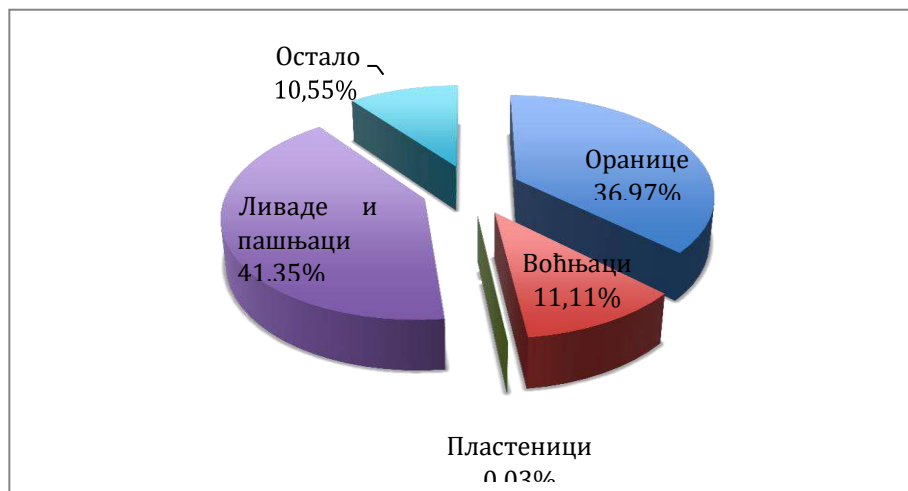
МЈЕСТО	Пољопривредно земљиште (дунума)	Пољопривредно земљиште (хектара)	Број становника	Дунума / становнику	Хектара / становнику
Осредак	1,524.30	152.43	360	4.23	0.42
Љеб	1,162.20	116.22	470	2.47	0.25
Јелањска	3,556.00	355.60	486	7.32	0.73
Драгаловци	656.00	65.60	328	2.00	0.20
Митровићи	2,246.00	224.60	280	8.02	0.80
Церовица	5,062.50	506.25	1,192	4.25	0.42
Радња Доња	1,437.90	143.79	401	3.59	0.36
Рашковци	1,302.60	130.26	494	2.64	0.26
Остружња Г.	1,577.30	157.73	443	3.56	0.36
Остружња Д.	3,818.00	381.80	1,035	3.69	0.37
Брестово	5,212.00	521.20	910	5.73	0.57
Цвртковци	3,721.60	372.16	621	5.99	0.60
Станари	3,084.40	308.44	1,197	2.58	0.26
УКУПНО	34,360.80	3,436.08	8,217	4.18	0.42

Извор: Анкетни попис 2017.

Према подацима Анкетног пописа 2017, укупна површина пољопривредног земљишта износи 3,463 ха, или 0,42 ха по становнику, што је довољна површина обрадивог земљишта за производњу хране за потребе становника општине Станари (према стандардима

пољопривредне производње за обезбјеђење минималне количине хране за прехрану становништва потребно је 0,17 ha обрадивог земљишта по једном становнику).

Слика 5. Процентуално учешће врсте пољопривредног земљишта у укупном пољопривредном земљишту



Извор: Анкетни попис 2017.

Највећи дио пољопривредних површина (41.35%) су ливаде и пашњаци. Удио ораница у укупним пољопривредним површинама износи 36.97%. Под воћњацима се налази 11.11% пољопривредних површина, а под пластеницима само око 10 дунума или 0.03% укупне пољопривредне површине.

На простору општине Станари заступљене су четири категорије употребне вриједности пољопривредног земљишта по бонитетним класама. Највише је заступљено земљиште II категорије (бонитетне класе 5. и 6.), а након тога земљиште I категорије и то 5. и 6. бонитетна класа. То су најквалитетнија земљишта на територији општине и треба их искључиво чувати за пољопривредну производњу, тј. заштитити од кориштења у друге намјене.

У пољопривредној производњи доминира производња житарица и воћа, а доминанте ратарске културе су кукуруз и пшеница. Већина производње житарица је механизована. Повећање приноса по хектару може се повећати интензивирањем и унапређењем производње хране путем примјене агротехничких мјера. Развој ратарске производње у наредном периоду зависиће од инвестирања у пољопривредну производњу.

У производњи воћа доминирају мјешовити засади у којима преовладава шљива и под овим засадима налази се укупно 15 хектара. Поред мјешовитих засада воћа, постоји производња љешњака (4,5 ha), малина (3,2 ha), јагода (1,3 ha) и ароније (1 ha). У воћарству, обрада земљишта је механизована, заштита воћака је комбинована, а брање се обавља ручно.

За унапређење развоја воћарства потребно је предузети одговарајуће организационе мјере и радити на заинтересованости становништва за гајење воћа, те оспособљавању кадрова за ову пољопривредну дјелатност. Савремени интензивни засади захтјевају не само велика инвестициона улагања, већ и познавање цјелокупног технолошког процеса производње. У производњу се уводе висококвалитетне и продуктивне сорте које захтјевају одговарајућу заштиту и примјену агротехничких мјера.

У пластеничкој производњи, укупна процијењена површина под пластеницима износи око 1 ha. Подстицаје за пластеничку производњу добијају власници који посједују више од 200 м2 под пластеником. Од укупно обрадивног пољопривредног земљишта, обрађује се између 60% и 70% земљишта. Од укупно 2.539 домаћинстава на подручју општине Станари, за око 200 домаћинстава пољопривреда представља једини извор прихода.

Сточарство

Поред ратарства, воћарства и повртларства, сточарство је један од основних услова за демографску покривеност простора који остаје демографски пуст без ове производње. Од виталног је значаја зауставити даљу деградацију сточарске производње, те учинити све за преображај негативног тренда у овој области у правцу развоја.

Према подацима Анкетног пописа 2017, на подручју општине Станари има: 1.239 говеда, 4.208 свиња, 4.805 оваца, 420 коза и 35.014 перади. На подручју општине Станари постоји 7 фарми, од којих је једна са 60 грла стоке, једна са 25 грла стоке и 5 фарми са 7 до 12 грла стоке. У сектору перадарства, на подручју општине постоје три фарме, од чега двије са по 10.000, а једна са 5.000 хиљада перади.

Расположиве површине земљишта омогућавају већи обим производње у сточарству и процјењује се да постојећи ресурси могу подржати обим производње који би био 70% већи од постојеће.

Могућности, потенцијали и изазови

Од укупног броја домаћинстава на подручју општине Станари 1.094 домаћинства, или 39.88% се баве пољопривредом. То указује да је пољопривреда једна од главних и допунских дјелатности становника општине Станари. Просјечна расположива површина пољопривредног земљишта, за домаћинства која се баве пољопривредом на подручју општине Станари, износи 2.51 ha по домаћинству. Просјечна површина расположивих ораница, за домаћинства која се баве пољопривредом на подручју општине Станари, износи 0.99 ha по домаћинству.

Постојеће Удружење пољопривредника тренутно има око 130 чланова, од чега су њих 20-так регистровани као комерцијална газдинства. Удружење се финансира из чланарина и уз помоћ општине. Када је у питању организовање пољопривредника и идентификована потреба за оснивањем задруге, Анкетним пописом из 2017. године утврђено је да је од укупног броја домаћинстава која се баве пољопривредом, њих 301 или 27.5% заинтересовано за удруживање и кооперацију. Највећи број заинтересованих домаћинстава за удруживање се бави сточарством (139), повртларством (105) и воћарством (85).

2.5.6. Најзначајнији туристички потенцијали и туристичка инфраструктура

Подаци о туристичким потенцијалима и туристичкој инфраструктури тренутно нису доступни. Јавна установа за спорт и туризам општине Станари ради на процјени и валоризацији туристичких потенцијала општине Станари.

У Просторном плану предлаже се развој сеоског туризма, спортско-рекреативног туризма, лова и риболова, културно-манifestацијског туризма и "рударског" туризма који би се темељио на обиласцима копова и старих постројења.

Културно-историјско наслеђе, које се може сматрати и дијелом потенцијала општине Станари за развој туризма, дефинисано је и Археолошким лексиконом Босне и Херцеговине из 1988. године⁴:

Праисторијско насеље „Циганиште“, средњовјековна тврђава „Градина“, средњовјековна некропола „Грчко гребље“ и палеолитска станица и насеље касног бронзаног доба „Пласт“, на подручју насеља Брестово, Средњовјековна некропола „Грчко гребље“ на подручју насеља Осредак, Средњовјековни гроб „Камен“, палеолитска станица и праисторијско насеље „Хумка“ на подручју насеља Драгаловци, Средњовјековне некрополе „Обли камен“ и „Камење“ на подручју насеља Церовица, Средњовјековна некропола „Камење на вјенцу“ на подручју насеља Радња Доња, Средњовјековна некропола „Клупе“ на подручју насеља Остружња Доња. На привременој листи Националних споменика Босне и Херцеговине налазе се Гробљанска капела и гробље у насељу Драгаловци.

2.5.7. Најзначајнији капацитети прерађивачке индустрије

Прерађивачка индустрија је грана индустрије која се бави прерадом биљних, животињских и минералних сировина и добијањем производа и полупроизвода од истих. У оквиру ње се издвајају хемијска, прехранбена, текстилна индустрија и др.

Према подацима општине Станари, на територије општине налази се 8 пословних субјеката прерађивачке индустрије, што чини 10,81% укупне структуре пословних субјеката. На нивоу Републике Српске, тај проценат износи 13,60%.

Недостатак прерађивачких капацитета у пољопривреди доводи до већег увоза скупљих производа са већим степеном прераде и продаје по ниској откупној цијени сировина. Уситњеност земљишта и мали посједи за пољопривреду доводе до несигурности снабдјевања произвођачких капацитета. **Неопходно је: вршити набавку и подјелу квалитетних сјемена, стимулисати пољопривредне произвођаче кроз подстицаје, вршити контролу квалитета пољопривредног земљишта, подршка пројектима намијењеним набавци опреме за прераду, чување (изградња хладњаче) и дистрибуцију пољопривредних производа, финансијска подршка унапређењу сарадње пољопривредних произвођача и прерађивача пољопривредних производа, отварање зелене пијаце и успостављање откупне станице за јагодичасто воће.**

2.5.8. Најзначајнији капацитети у области пружања услуга

Трговина - као привредна дјелатност је заступљена на подручју општине Станари. На подручју Општине егзистира 16 регистрованих самосталних трговинских радњи.

Туризам - Општина располаже природним и антропогеним потенцијалима за развој одређених видова туризма, који нису у довољној мјери искориштени али ни у основи довољно испитани. Дакле, још увијек се не може говорити о туризму као привредној грани, јер туризам као развојна активност није афирмисан.

Угоститељство као привредна грана је релативно развијено на територији општине Станари. Угоститељски објекти који пружају услуге смјештаја не постоје на територији општине Станари. Угоститељски објекти чија је дјелатност услуживање хране и пића, налазе се на подручју насељеног мјеста Станара.

⁴ Ибид

Табела 19. Угоститељски објекти на територији општине Станари

Назив субјекта	Насељено мјесто
Угоститељска радња „Тутњевић“	Станари
Угоститељска радња „Видиковац“	Станари
Угоститељска радња кафе бар „ВОЖД“	Станари
Угоститељска радња „Мали рај“	Станари
СУР ресторан „Сунце J&C“	Станари
Пекара „Тутњевић“	Станари
Угоститељска радња „Нанија“	Станари
СУР Кафе посластичарна „Атина“	Станари
Угоститељска радња „Лира“	Станари
Пицерија „Стендал“	Станари
Гастро кутак „Ђајић“	Станари
Кафе бар „LEGACY“	Станари
Caffe bar „Pavillon“	Станари
Пекара „FLORI-PEK“	Станари

Извор података: Административне службе општине

У остале привредне дјелатности спадају непроизводне дјелатности: као што су друштвене дјелатности (образовање, здравство), финансијске дјелатности, државна управа, активности у вези са некретнинама и остале комуналне, друштвене дјелатности.

2.5.9. Резиме стања привреде и економских кретања

Економија општине Станари у највећем дијелу је ослоњена на ЕФТ Рудник и Термоелектрану, тако да су примарне дјелатности везане за кориштење и експлоатацију природних ресурса, док су остале врсте дјелатности неразвијене или уопште не постоје.

На подручју општине регистрован је веома мали број предузећа и самосталних предузетничких радњи, а од регистрованих правних лица највише је оних који се баве услужним дјелатностима. У оквиру регистрованих предузећа највише је из области грађевине.

Потребно је уложити напоре у обезбјеђење одрживости развоја локалне привреде кроз покретање других дјелатности, користећи природне ресурсе и настојати извозити полупроизоде и готове прозводе. Подстицати развој предузетништва и малих и средњих предузећа (МСП), обезбједити услове повољног пословног окружења ради привлачења домаћих и страних инвеститора. Формирати конкурентне привредно-пословне зоне, инфраструктурно опремити производно-пословне зоне, развијати туризам, посебна могућност постоји за развој ткз. „рударског туризма“.

Имајући у виду да већина постојећих производних дјелатности (Рудник) запошљава искључиво мушку радну снагу, потребно је посебну пажњу посветити развоју производних дјелатности које запошљавају женску радну снагу. Стварањем услова за запошљавање жена утицало би се на кључни предуслов за задржавање породица на подручју општине Станари.

На подручју општине Станари постоје релативно довољни земљишни ресурси за пољопривредну производњу. Међутим, постоје ограничавајући фактори за остваривање високих приноса, као што су низак садржај хумуса и фосфора. У већини случајева производња се одвија на уситњеним посједима, на ниском технолошком нивоу и традиционалним културама, које немају агрономску и економску основу за профитабилну производњу. У том

правцу потребно је, у сарадњи са ресорним министарством и другим релевантним институцијама, пружити савјетодавну и сваку другу стручну помоћ пољопривредницима.

Иако највећи дио пољопривредних површина чине пашњаци и ливаде које стварају основу за развој сточарства, веома је мали број већих узгајивача који прозводе за тржиште. Становништво се бави сточарством ради задовољења властитих потреба и обезбјеђење дупунских прихода. Слична ситуација је и у области воћарства.

2.6. Стање и кретање у области друштвеног развоја

2.6.1. Стање у сектору образовања

Предшколско образовање

На подручју општине Станари постоји једна приватна предшколска установа, која је почела са радом 2020. године, са 22 дјеце, док је у 2022/23. години, у вртић смјештено 35 дјеце.

Установа/година	2019/20			2020/21			2021/22			2022/23		
	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ
Предшколска установа				16	6	22	20	6	26	19	16	35

Основно образовање

Прва основна школа на подручју општине Станари је изграђена и почела са радом 1892. године. Године 1926. изграђене су двије школске зграде у Станарима и у Тедином Хану.

Данашња Основна школа „Десанка Максимовић“ изграђена је 1960. године и проширена 1974. године, због великог повећања броја ученика. Поред централне, Основне школе „Десанка Максимовић“, у функцији је још 9 подручних основних школа. У свих 10 основних школа у функцији је укупно 30 учионица.

На подручју општине Станари, школска 2022/23 година броји 431 ученик у Основној школи, док је у претходној школској 2021/22 години било више за 25 ученика (456).

Установа/година	2019/20			2020/21			2021/22			2022/23		
	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ
Основна школа „Десанка Максимовић“	230	226	456	241	225	466	230	226	456	213	218	431

Број ученика који до школе путују више од 4 km има 189. Број дјеце са посебним потребама има 10.

На подручју општине Станари у 2022/23. години је запослено 54 учитеља и наставника у основном образовању. Од тог броја, 16 су мушкарци и 38 жене.

У посљедње двије године, од оснивања општине Станари, ситуација у школству се значајно поправила. Централна и подручне школе су опремљене рачунарском и канцеларијском опремом, а општина финансира трошкове превоза за све ђаке. У наредном периоду планира

се отварање и основне музичке школе, будући да постоји заинтересованост од стране ученика и родитеља.

Средње и високо образовање

Општина Станари нема јавних установа за средњошколско и високо образовање.

Број ученика који похађају школу у другим јединицама локалне самоуправе (ЈЛС), у школској 2022/23 јесте 190, од тога 93 мушких и 97 женских ученика. Број студената који се школују у другим ЈЛС, у школској 2022/23 јесте 43, од тога 18 мушких и 25 женских.

Установа/година	2019/20			2020/21			2021/22			2022/23		
	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ
Број ученика који похађају средњу школу у другим ЈЛС	107	93	200	93	93	189	93	94	187	93	97	190
Број студената који се школују у другим ЈЛС	16	35	51	15	37	52	12	30	42	18	25	43

2.6.2. Стање у области културе и спорта

Основни носилац културних збивања на подручју општине јесте ЈУ Центар за културу општине Станари, чије су надлежности: образовање у области културе, организовање састанака, организовање пословних сајмова, издавање књига, дјелатност приказивања филмова, извођачка умјетност, умјетничко стваралаштво и др. У Центру за културу се организују културни садржаји, као што су: концерти, књижевне вечери, промоције књига, позоришне представе, изложбе слика, предавања и други културни садржаји.

Будући да још увијек нема своје просторије за рад и организовање активности, Центар за културу своје манифестације одржава у „Рудничком ресторану“ који располаже са сто мјеста. Броји пет запослених и финансира се из буџета општине (просјечни годишњи буџет Центра износи 290.000,00 КМ).

На подручју општине постоје два културно-умјетничка друштва, и то: СКПД „Лазарица“ из Станара и КУД „Церовица“ из Церовице. У склопу КУД-а „Церовица“ дјелује и Етно група „Крин“.

СКПД „Лазарица“ има једног стално запосленог радника и броји око 100 чланова подијељених у три групе: фолклорна, музичка и карневалска. Чланови Друштва су углавном млади школског узраста. Не посједују адекватан простор за дјеловање Друштва. Представници Друштва сматрају да је у центру насеља Станари потребно изградити наткривену бину, која би била вишенамјенска. Годишњи буџет организације износи 75.000 КМ.

Поред СКПД „Лазарица“, на подручју насеља Церовица дјелује Културно-умјетничко друштво „Церовица“. КУД „Церовица“ ради у три групе: старија група са око 20 чланова, млађа са око 30 чланова и женска пјевачка група. Пробе се одржавају у подручној школи јер је објекат Дома културе у селу девастиран.

На подручју општине Станари дјелује Клуб добојских мажореткиња, секција Станари, чија је мисија да допринесе здравом физичком и психичком развоју дјеце, правилном држању тијела његовању односа према игри, плесу, колективној креативности, пријемчивости према плесној умјетности и музици. Клуб је основан 2014. године и је члан Савеза мажореткиња у Босни и Херцеговини, као и International Association of Majorette-Sport IAM.

Јавна установа за спорт и туризам општине Станари обавља сљедеће дјелатности: рад спортских објеката, фитнес центри, организација састанака и пословних сајмова, дјелатност путничких агенција, услужне дјелатности у копненом саобраћају, услужне дјелатности у воденом саобраћају, хотели и сличан смјештај, одмаралишта и остали смјештај за краћи одмор.

Јавна установа за спорт и туризам општине Станари истиче проблем непостојања спортске дворане коју би користила четири клуба и три спортске секције спортских клубова из Добоја.

Спортско друштво „Рудар“ Станари – Тренутно је активан само фудбалски клуб са укупно око 60 чланова, од чега за сениорски тим наступа њих 20-так. Наступају у подручној лиги, а као највећи досадашњи успех истичу организацију турнира у малом фудбалу са учешћем екипа из више земаља.

На подручју општине Станари дјелују и сљедећи клубови: Клуб борилачкох вјештина „Рудар“ Станари, Карате клуб „Слога“ Добој, секција Станари, Теквандо клуб „Рудар“ Станари и Рагби клуб „Рудар“.

Већина спортских и културних друштава истичу недостатак одговарајућег простора за рад и организовање активности. Исказана је потреба за доградњом трибина, те осветљавањем фудбалског стадиона, како би се тренинзи могли организовати и у вечерњим терминима.

Музеј „Гојаковац“ располаже простором од 140 м².

Борачко-инвалидска заштита (допунити податке)

На подручју општине Станари у 2022. години своја права по основу Закона о правима бораца, војних инвалида и породица погинулих бораца Одбрамбено-отаџбинског рата Републике Српске остварило је укупно ___ ратних војних инвалида (__ мушкарца и _ жена) и __ цивилна жртве рата (__ мушкараца и __ жена). На име инвалиднина за РВИ 1-10. категорије исплаћено је _____ КМ, а за цивилне жртве рата је исплаћено _____ КМ. Поред наведених, у 2022. години вршене су сљедеће исплате:

Табела 20. Исплаћени износи средстава по основу Закона о правима бораца

Остварено право	Износ (КМ)
Мјесечни борачки додатак	?
Мјесечно новчано примање	?
Годишњи борачки додатак	?
Накнада одликованом борцу	?
Укупно	?

Извор: ОПТ

Имајући у виду наведене податке произилази да је на име остваривања права из области борачко-инвалидске заштите у 2022. години борачким категоријама на подручју општине Станари укупно исплаћено _____ КМ. (допунити податке)

2.6.3. Стање у здравству

Јавна здравствена установа Дом здравља Станари основана је одлуком Скупштине општине, дана 24.06.2015. године. Ова здравствена установа је установа у државној својини, од општег интереса, за пружање примарне здравствене заштите становништву општине Станари, по моделу породичне медицине, основане за подручје општине.

У ЈЗУ Дом здравља Станари запослено је 42 здравствених радника, од чега су 4 љекара распоређена у 4 тима породичне медицине. Осим тимова породичне медицине, у склопу Дома здравља дјелује служба хитне медицинске помоћи, лабораторијска служба, стоматолошка служба и консултативно-гинеколошка служба. Поред тога, постоји и пет теренских амбуланти у Брестову, Цвртковцима, Драгаловцима, Љебу и Церовици. На подручју општине Станари раде двије приватне апотеке.

Табела 21. Број и структура особља у здравственим установама на подручју општине

Године	2019			2020			2021			2022		
	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ
Укупно здравствених радника	4	24	28	4	24	28	2	36	38	2	36	38
Лијечници опште праксе	1	4	5	1	4	5	1	6	7	1	6	7
Специјалисти	0	1	1	0	1	1	0	2	2	0	2	2
Гинеколози	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Стоматолози	0	2	2	0	2	2	0	2	2	0	2	2
Медицински техничари	1	19	20	1	19	20	1	26	27	1	28	29
Остало особље	10	3	13	10	3	13	8	4	12	11	5	16

Од 2022. године ЈЗУ Дом здравља Станари је прешао на трезорски начин пословања што је омогућило већу стабилност и квалитетнији рад установе. У априлу 2022. године започела је изградња објекта Дома здравља, а укупна вриједност инвестиције износи 3,7 милиона КМ, од чега је до сада реализовано 1,6 милиона КМ. Завршетак грађевинских радова се очекује до краја текуће године, а завршетак вањског уређења до 28.02.2024. године.

У финансирању примарне здравствене заштите Дома здравља учествују Завод за здравствено осигурање РС (51%), општина (41%), корисници здравствене заштите у покрићу дијела или укупних издатака (5%) и други извори (3%).

Извори финансирања	2018	2019	2020	2021	2022
Остварени буџет	-	903,997	1,497,159	1,558,308	2,002,500
Износ дотација из општинског буџета	160,000	370,000	579,000	535,000	-
% учешћа Завода за здравствено осигурање	0	50.86	53.62	52.19	57.46
% учешћа општине	0	40.93	38.67	34.33	0

% учешћа корисника здрав. заштите у покрићу дијела или укупних издатака	0	5.05	2.38	3.08	2.44
% учешћа других извора	0	3.16	5.33	10.4	40.1

Стање у ветеринарству

Бригу о здрављу животиња на подручју општине води ветеринарска амбуланта „МедикоВет“ Станари.

Питање паса луталица рјешава се на начин да након што се пси уоче на терену током службених активности комуналне полиције или грађанске пријаве комуналној полицији да се пси луталице налазе на одређеној локацији. На основу ученог или пријаве издаје се Налог за уклањање паса луталица хигијеничарској служби „МедикоВет“ Станари, са којом имамо закључен уговор у току сваке календарске године. Након заprimљеног Налога хигијеничарска служба „МедикоВет“ има рок од 24 часа да изврши хватање и уклањање паса луталица са пријављене јавне површине. Након тога подноси извјештај комуналној полицији о поступању по налогу, наводи број ухваћених и збринутих паса те прилаже фотографије као доказ.

2.6.4. Стање у социјалној заштити

Центар за социјални рад на подручју општине Станари започео је са радом 1.1.2020. године. Финансира се из буџета општине и тренутно има __запослених.

Центар за социјални рад је установа социјалне заштите са јавним овлаштењима у области социјалне, дјечије, породичне заштите и старатељства, извршавања васпитних мјера и мјера заштитног надзора, те установа за обављање услуга социјалног рада без смјештаја. Основну дјелатност Центра представљају непосредни облици социјалне, дјечије и породичне заштите.

Табела 22. Видови помоћи који се исплаћују путем Центра за социјални рад и број корисника помоћи

Врста помоћи	2020			2021			2022		
	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ
Стална новчана помоћ	11	6	17	11	10	21	15	12	27
Новчана накнада за помоћ и његу друге особе	89	93	182	98	93	191	90	115	205
Друга материјална помоћ									
Оспособљавање за живот и рад									
Смјештај у другу породицу	3	0	3	5	0	5	3	0	3
Смјештај у установе социјалне заштите	7	8	15	7	7	14	9	7	17
Једнократне новчане помоћи	53	45	98	78	88	166	73	96	169
Здравствено осигурање	10	7	17	10	7	17	10	7	17
Услуге социјалног рада и другог стручног рада	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Кућна њега и помоћ у кући	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Лична инвалиднина	33	25	58	34	26	60	36	24	60
Дјечији додаток									

Укупно особа:	206	184	390	243	231	474	236	261	498
----------------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

У 2020. години било је укупно 390 корисник различитих видова социјалне помоћи, (мушких 206 и женских 184). У 2021. години видове социјалне помоћи користило је 474 лица (мушких 243 и женских 231), а у 2022. години 498 (мушких 236 и женских 261) и евидентан је раст корисника.

Највећи број корисника (у 2022. години 205) прима новчану накнаду за помоћ и његу другог лица. Мјесечни износ те накнаде се креће између 83 КМ и 162 КМ. Друга највећа група корисника социјалне помоћи су лица која су добила једнократну новчану помоћ (у 2022. години 169). Износ једнократне новчане помоћи кретао се између 50 КМ и 600 КМ.

На подручју општине Станари има укупно ?? дјеце без родитељског старања и 10 дјеце са посебним потребама (? мушких и ? женских).

Такође, на подручју општине Станари има укупно ?? особа са инвалидитетом и особа ометених у физичком и психичком развоју ??.

У наредној табели налази се преглед висине новчаних помоћи, по врсти и годинама у којима су исплаћиване.

Табела 23. Просјечни мјесечни износ новчане помоћи

Врсте помоћи	Износ новчане помоћи у КМ (мјесечно/просјек)		
	2020	2021	2022
Стална новчана помоћ	138	143	158
Новчана накнада за помоћ и његу друге особе	136	142	149
Друга материјална помоћ			
Оспособљавање за живот и рад			
Смјештај у другу породицу	564	594	623
Смјештај у установе социјалне заштите	695	700	720
Једнократне новчане помоћи	135	168	192
Здравствено осигурање	68	71	74
Услуге социјалног рада и другог стручног рада			
Кућна њега и помоћ у кући			
Лична инвалиднина	108	124	144
Дјечији додатак			
Укупно (мјесечни просјек)	1,843	1,942	2,061

Осјетљиве/рањиве групе становништва

Осим удружења пензионера и борачких удружења, остале рањиве групе нису адекватно идентификоване и о њиховом стању не постоји довољно информација. Због тога не постоје ни одговарајуће мјере којима би се пружила подршка овим групама становника.

Велики број становника општине Станари, поготово старија популација, обезбјеђује основне животне потребе кроз новчану помоћ других чланова породице који су тренутно на привременом раду у иностранству.

Постоји велики број самачких домаћинстава, чији чланови потенцијално могу постати социјално угрожена лица и у стању потребе за неким од видова социјалне помоћи. Готово половина, или тачније, у 347 самачких домаћинстава живе жене.

Млади се суочавају са великим бројем проблема, посебно у запошљавању, образовању и учешћу у јавном, културном и политичком животу општине. Не постоје детаљне анализе процјене положаја младих, а посебно о мјерама социјалне подршке и здравствене заштите младих, учешћа у јавном и културном животу заједнице и сл. Потребама младих баве се постојеће образовне установе, културна и спортска друштва.

Табела 24. Рањиве групе

Година	Дјеца са менталним и физичким сметњама (Корисници личне инвалиднине)			Особе ометене у психичком и физичком развоју и особе са инвалидитетом (Корисници личне инвалиднине)			Материјално неосигуране и за рад неспособне особе (Корисници сталне новчане помоћи)		
	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ
2020	10	5	15	23	20	43	11	6	17
2021	11	6	17	23	20	43	11	10	21
2022	11	5	16	25	19	44	15	12	27

Година	Старе особе без породичног старања (Корисници сталне новчане помоћи)			Особе и породице у стању социјалне потребе (због посебних околности - корисници једнократне новчане помоћи)		
	М	Ж	Σ	М	Ж	Σ
2020	11	6	17	53	45	98
2021	11	10	21	78	88	166
2022	15	12	27	73	96	169

2.6.5. Стање цивилног друштва

Удружења грађана која дјелују на подручју општине Станари су спортска, културно-умјетничка друштва, борачке организације и удружења пољопривредника и пензионера:

- Општинска борачка организација
- Организација Црвеног крста
- Организација породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила
- Удружење пољопривредних произвођача „Пољопривредник“
- Удружење ветерана РС Добој - Општински одбор Станари
- Удружење савеза бораца Народно-ослободилачког рата Станари
- Удружење пензионера општине Станари
- Удружење логораша

- Спортско-риболовно друштво „Шкобаљ“
- Ловачко удружење „Срндаћ“
- Удружење за помоћ дјечи и омладини са потешкоћама у развоју „Анђео“ Станари.

У области спорта, лова и риболова дјелује 5 удружења грађана. У области културе 3 удружења, а у области заштите права борачке популације, 5 удружења. Поред тога, постоји једно удружење пољопривредника и једно удружење пензионера.

Осим борачких и удружења пензионера не постоје удружења грађана која би се бавила промовисањем интереса, заштитом права и унапређењем положаја других рањивих група становништва.

Табела 25. Листа активних организација грађанског друштва на подручју општине

Назив организације	Подручје дјеловања	Број чланова	Број регистрованих запослених	
			М	Ж
УПП "Пољопривредник" Станари	Пољопривреда	око 70	0	1
КБС „Рудар“ Станари	Спорт	55	0	0
Теквондо клуб "Рудар" Станари	Спорт	18	0	0
СД "Рудар" фудбалски клуб	Спорт	око 60	0	0
СКПД "Лазарица"	Култура	око 100	0	0
КУД "Церовица"	Култура	око 40	0	0
Удружење грађана- Цент. за култ. и неформално образовање "Васо Пелагић"	Култура	5	0	0
ЛУ "Срндаћ"	Лов	око 240	1	1
СРД "Шкобаљ" Станари	Риболов	око 50	2	0
Ветерани РС	Права бор.	око 250	0	0
НОР Станари		50	0	0
Општинска борачка организација	Права бор.	987	0	1
Орг.зароб. пог. бор. и нест. цив.				
Удружење логораша	Права бор.	42	0	0
ЗК "Младост" Брестово	Разно	око 200	0	0
Удружење пензионера		око 800	0	0

Извор: Општина Станари

2.6.6. Стање капацитета управе

Локална самоуправа

Структуру општине чини Скупштина општине, као законодавни орган и начелник општине, као извршни орган општине Станари. У надлежности Скупштине општине је доношење и усвајање Статута општине, Буџета, одлука и других опшних аката општине, те усвајање планова, програма развоја и стратегија, и других аката из надлежности Скупштине. Начелник општине носилац је извршне власти у општини, руководи Општинском управом и одговоран је за њен

рад. Начелник општине предлаже одлуке и друге опште акте које усваја Скупштина, извршава акте и друге прописе, те спроводи локалну политику и извршава одлуке и друге акте Скупштине општине.

Управа општине Станари организована је у 3 одјељења, и то: Одјељење за општу управу, Одјељење за привреду и финансије и Одјељење за просторно уређење, стамбено-комуналне послове и екологију. Од укупно 42 радна мјеста, дефинисаних систематизацијом радних мјеста, попуњено је 35. Од 35 запослених, 20 има високу стручну спрему, а 15 средњу стручну спрему. Од укупног броја запослених 19 су мушкарци, а 16 жене.

Табела 26. Преглед радних мјеста у општинској администрацији

Назив радног мјеста	Потребна стручна спрема/ занимање	Стручна спрема / занимање садашњег упосленика	Спол М/Ж
Начелник одјељења за општу управу	ВСС	ВСС, дипл. правник унутр. послова	М
Секретар скупштине	ВСС	ВСС, дипл. правник	М
Савјетник начелника општине	ВСС, ВШС, ССС	ВШС, наставник биологије	М
ССС за управно-правне послове	ВСС	ВСС, дипл. правник за безбједност	М
ССС за персоналне послове и рад МЗ	ВСС	ВСС, дипл. педагог	М
СС матичар, овјера потписа, преписа и рукописа	ССС	ССС, економски техничар	Ж
Виши СС за регистрацију бирача - матичар	ВШС	ВСС, дипл. правник	Ж
СС за пријем и завођење поште	ССС	ССС, економски техничар	Ж
СС за протокол и архиву	ССС	ССС, економски техничар	Ж
ССС за борачко-инвалидску заштиту	ВСС	ВСС дипл. правник и ВСС дипл. економије	М,М
СС за вођење евиденције о лицима која су регулисала војну обавезу	ССС	ССС, економски техничар	Ж
ССС за послове цивилне заштите	ВСС	ВСС, дипл. географ - демограф	Ж
ССС за односе са јавношћу	ВСС	ВСС, проф. српског језика и књижевности	Ж
СС за послове инфо-пулта	ССС	ССС, техничар ПТТ саобраћаја	Ж
Начелник одјељења за привреду и финансије	ВСС	ВСС, дипл. правник	М
Шеф одсјека; ССС за привреду, планирање и приватно предузетништво	ВСС	ВСС, дипл. инжењер пољопривреде	М
ССС за пољопривреду и развој села	ВСС	ВСС, дипл. инжењер пољопривреде	Ж

ССС за друштвено - економски развој општине, за област здравства, школства, и односе са удружењима грађана, невладиним организацијама и за област спорта и културе	ВСС	ВСС, дипл. економиста	Ж
ССС за планирање, извршење и анализу буџета - Шеф одсјека	ВСС	ВСС, дипл. економиста	Ж
СС за ликвидатуру, плаћање и обрачун личних примања и благајничке послове	ССС	ССС, економски техничар	Ж
ССС за трезор	ВСС	ВСС, дипл. економиста	Ж
ССС за јавне набавке	ВСС	ВСС, дипл. економиста	Ж
ССС за анализу, наплату и контролу јавних прихода	ВСС	ВСС, дипл. економиста	Ж
Чистачица	ОШ/ССС	ССС, књиговођа	Ж
Начелник одјељења за просторно уређење, стамбено - комуналне послове и екологију	ВСС	ВСС, дипл. инжењер машинства	М
ССС за имовинско правне односе и заступање општине	ВСС	ВСС, дипл. правник	Ж
ССС за просторно планирање, грађење и употребне и грађевинске дозволе	ВСС	ВСС, дипл. правник	Ж
ССС за комуналне накнаде, комуналне послове и екологију	ВСС	ВСС, дипл. географ - демограф	Ж
ССС за путеве и комуналну инфраструктуру	ВСС	Мастер саобраћаја - телекомуникације	Ж
ССС за послове саобраћаја	ВСС	ВСС, дипл. инжењер саобраћај	М
СС за урбанизам, геодетске и теренске послове	ССС	ССС, економски техничар	Ж
Комунални полицајац	ВСС	ВСС, дипл. инжењер саобраћаја	М
Старјешина ТВСЈ	ВСС	ВСС, дипл. инжењер саобраћаја	М
Замјеник старјешине ТВСЈ	ВСС	ВСС, магистар техничких наука	М
Ватрогасац - спасилац - вођа смјене	ССС	ССС, техничар друмског саобраћаја, електротехничар енергетике, машински техничар за компјутерско конструисање, техничар електронике	М
Ватрогасац - спасилац - возач	ССС	ССС механичар, возач моторних возила, аутомеханичар	М
Ватрогасац - спасилац - спасилац	ССС	ССС, машински техничар	М
Евидентичар за ватрогасну опрему	ССС	ССС, техничар жељезничког саобраћаја	Ж

Општина Станари је сертифицирана општина у оквиру Програма сертификација општина са повољним пословним окружењем „BFC SEE“ („Business Friendly Certification South East Europe“ - Сертификат повољног пословног окружења у Југоисточној Европи). Програм је покренут од стране мрежа партнерских институција из региона, са циљем успостављања заједничких стандарда и печата квалитета за пословно окружење у општинама и градовима Југоисточне

Европе. Општина Станари је „BFC SEE“ сертификат добила у априлу 2023. године и исти има важност 3 године.

За ефикаснији рад општинске управе неопходан је адекватан простор за смјештај запослених. Тренутно општинска управа је смјештена на двије локације и нема потребне услове за рад запослених и пријем привредника, инвеститора, грађана и др.

Омладина

Брига о омладини представља општи интерес за Републику Српску. Омладину чине лица од 16 до 30 година старости. На подручју општине Станари постоје сљедеће омладинске организације: Светосавска омладинска заједница Станари; Светосавска омладинска заједница Церовица; СНОП (Станарски омладински покрет); Завичајни клуб „Младост“ Брестово.

Стање безбједности грађана

Попунити недостајуће податке???

На подручју општине Станари у 2022. години почињено је ___?___ кривичних дјела, а у току 2023. године укупно ___?___ кривична дјела. Од укупног број пријављених кривичних дјела, пријављена су ___?___ кривична дјела по познатом починиоцу. Процент расвијетљених кривичних дјела је био ___% у 2021. години и ___% у 2022. години. У периоду 2021 – 2022. године, није/је било пријављених кривичних дјела у којима су починиоци малољетна лица. У 2022. години, у структури кривичних дјела, ___% се односе на имовинске деликте. У 2023. години укупно је поднесено ___?___ прекршајних пријава.

2.6.7. Стање заштите и спашавања од природних непогода и других несрећа

Цивилна заштита, имовинска и лична безбједност грађана (допунити податке)

Када је у питању угроженост становништва поплавама, на подручју општине Станари укупна дужина водотока износи 53,3 km и исти нису уређени. Према тренутним процјенама, поплавама је директно угрожено око 60 домаћинстава општине Станари.

Када је у питању угроженост становништва општине од заосталих минско-експлозивних средстава, према процјени «МАС»-а око 26,71 ha земљишта је потенцијално контаминирано заосталим минско-експлозивним средствима. Према подацима општине Станари, површине земљишта и локације које су у свакодневној употреби становништва општине нису контаминирани минско-експлозивним средствима.

Територијална ватрогасна јединица

Противпожарну заштиту на подручју општине Станари проводи Територијална ватрогасна јединица. Основана је одлуком Скупштине општине Станари, на основу Закона о заштити од пожара и Статута општине Станари, као саставни дио Општинске управе општине Станари. Подручје дјеловања Јединице је територија општине Станари. Основни задаци ТВЈ су сљедећи: учествује у гашењу пожара и спасавању људи и имовине угрожене пожаром и у другим елементарним непогодама на подручју општине, изван општине по одобрењу начелника;

води прописану евиденцију о интервенцијама на пожарима и елементарним непогодама и другим интервенцијама; доноси план и програм стручног оспособљавања и усавршавања ватрогасаца и организује провјеру стручног знања ватрогасаца; припрема планове и програме заштите од пожара, стара се о њиховој реализацији; предлаже план опремања материјално-техничким средствима и опремом ватрогасне јединице; остварује непосредну сарадњу са привредним друштвима са повећаним ризиком угрожености од пожара у спровођењу мјера заштите од пожара и реализације оперативно – техничких планова гашења пожара; врши контролу спровођења превентивних мјера заштите од пожара код субјеката система заштите од пожара. (Допунити податке)

2.6.8. Резиме стања, развојих изазова и перспектива у сектору друштвеног развоја

На подручју општине Станари постоји једна приватна предшколска установа, која је почела са радом 2020. године. Поред централне, Основне школе "Десанка Максимовић", у функцији је још 9 подручних основних школа. У свих 10 основних школа у функцији је укупно 30 учioniца. Општина Станари нема јавних установа за средњешколско и високо образовање.

ЈУ Центар за културу општине Станари је основни носилац културних збивања на подручју општине. Ју Центар за културу и ЈУ за спорт и туризам општине Станари истичу проблем непостојања спортске дворане.

Један од приоритетних стратешких пројеката у наредној години јесте завршетак изградње објекта Дома здравља.

За потребе запослених у општинској управи неопходан је нови објекат са модерним и одговарајућим простором и опремом, а све у циљу бољег пружања услуга инвеститорима и грађанима. Што се тиче људских ресурса, потребно је јачати капацитете, посебно у области стратешког планирања и управљања локалним развојем (едукација, семинари, обуке...).

2.7. Стање просторно планске документације, инфраструктуре и јавних услуга

2.7.1. Стање просторно планске документације

Просторни план општине Станари 2015-2035. (документациона основа) урађен је од стране Института за грађевинарство "ИГ" Бања Лука, новембра 2016. године. Просторним планом предвиђа се уравнотежен територијални развој, односно модел концентрисане дисперзије развоја, са фокусом на даљи развој центра - агломерације са паралелним развојем осталих насеља.

Урбано подручје општине обухвата 3,5%, или 571,9 ha укупне површине општине Станари. Од укупно 14 насеља општине Станари, само 6 насеља имају урбане функционалне цјелине. Просторним планом дефинисан је даљи развој потеза Станари-Рашковци-Остружња Доња, као центра-агломерације општине Станари.

Просторни план општине Станари јасно дефинише приоритете развоја општине у подручјима развоја индустрије, туризма, рударства и енергетике, водопривреде, пољопривреде, шумарства, саобраћаја, и заштите животне средине. Просторним планом се елиминишу или значајно отклањају сљедећи негативни утицаји на развој општине Станари: неконтролисана и непланска градња и деградација урбаних, пејзажних и природних вриједности насеља, неконтролисана експлоатација природних ресурса, потенцијално загађивања изворишта водоснабдијевања, неадекватне, неравномјерне и недовољне инфраструктурне

опремљености, нерационално кориштење необновљивих и тешко обновљивих природних ресурса, перманентно и акцидентно загађивање вода (подземних и површинских), земљишта и ваздуха, деградација природних ресурса.

Сprovedбени документи просторног уређења су техничко-регулативни документи просторног уређења на основу којих се дефинишу услови за пројектовање и извођење објеката. Доносе се на плански период од 10 година, а важе до његове измјене или доношења новог, а све како Закон о уређењу прописује. Важећи Сprovedбени документи на територији општине Станари су припремљени за приоритетна подручја:

- Одлука о изради Регулационог плана Пословне зоне Термоелектрана у Драгаловцима,
- Одлука о усвајању Регулационог плана Пословне зоне Термоелектрана у Драгаловцима,
- Регулациони план Пословне зоне "Термоелектрана" у Драгаловцима,
- Регулациони план Пословне зоне "Термоелектрана" у Драгаловцима, други дио,
- Регулациони план Пословне зоне "Термоелектрана" у Драгаловцима, трећи дио.

2.7.2. Стање саобраћајне инфраструктуре⁵

Већину путне мреже општине Станари чине регионални путеви који општину повезују са сусједним општинама и осталим дјеловима Републике Српске и Босне и Херцеговине. Центар општине Станари је удаљен од 76 km од Бања Луке и 175 km од Сарајева. Дио ауто-пута Добој – Бања Лука иде границом између општине Станари и Дервента. Најближи чворови прикључења општине Станари на ауто-пут су чворови Прњавор и Јоховац 2. Ови чворови се налазе на око 30 km од центра мјеста Станари. Покренута је иницијатива директног повезивања/изласка општине Станари на ауто-пут, чиме би се, поред општине Станари, на најбржи начин повезали и дјелови града Добоја, Теслића и дијелови мјеста општине Тешањ. Планом парцелизације ауто-пута Добој – Бања Лука, усвојеним од стране Народне скупштине Републике Српске, 22.06.2016. године, општина Станари је повезана планском петљом, чија локација није на подручју општине Станари.

Да би се обезбиједио квалитетан прикључак општине Станари на ауто-пут, потребно је реконструисати постојећу саобраћајницу, тренутно категоризовану као локални пут у пут од општег значаја. Потребно је провести припремне активности и израдити техничку документацију.

Општина Станари је у два наврата предлагала Министарству саобраћаја и веза Републике Српске, да се локални пут категоризује у регионали, због ауто петље у Нинковићима. Међутим, чињеница је да, још у потпуности није утврђена траса новог регионалног пута (у Просторном плану општине Станари планирана је траса тог регионалног пута).

Главне саобраћајнице на подручју општине Станари су регионални пут Добој – Прњавор Р-474а дужине 9.13 km, Прњавор – Јелах Р- 474 дужине 19.5 km и Тедин Хан – Теслић Р-473 у дужини од 2.1km (дати подаци се односе само на дионице пута кроз општину Станари).

Поред претходно наведених путева, постоји мрежа локалних категорисаних путева у дужини од 132 km и некатегорисаних путева у дужини од 236 km, различите квалитете коловоза

⁵ Извор података: Службе општине Станари и Просторни план општине Станари 2015-2035 (документациона основа), Институт за грађ. „ИГ“ Бања Лука, новембар 2016. године.

(асфалт – 65 km, макадам – 36 km, шљунак туцаник). Путна мрежа се налази у добром стању. На подручју општине Станари има 1,63 km уређених тротоара.

Кроз подручје општине Станари пролази електрификована пруга Бања Лука – Добој. На подручју општине су и четири жељезничке станице: Остружња, Станари, Љеб и Драгаловци. Жељезничка станица Станари има четири колосјека, од чега два за путничке и теретне возове, а два, која су повезана са Рудником, користе се искључиво за теретне возове.

Паркинг простор

Паркиралиште је привремено уређено земљиште, које се користи за паркирање возила, до привођења земљишта трајној намјени, на којима морају бити обезбјеђени услови за несметано паркирање возила, а нарочито обиљежена мјеста за паркирање, и правци кретања возила.

Општина Станари има проблем у вези паркирања аутомобила у самом центру Општине. Привремена паркиралишта не могу служити као обезбјеђење трајних потреба за паркирањем планираних објеката. Изградња паркиралишта није дозвољена на планираним зеленим површинама. У наредном периоду неопходно је планирати изградњу паркиралишта довољних капацитета за планиране објекте.

2.7.3. Стање техничке инфраструктуре

Електроенергетска инфраструктура

Капацитет електроенергетске инфраструктуре на подручју општине Станари је изнад потреба становништва општине. Инсталисана снага постојеће трансформаторске станице Станари од 400/110/X kV задовољава развојне потребе општине Станари којима је предвиђен годишњи пораст оптерећења од 2%.

Међутим, одређени рубни дијелови општине, прикључени на електро-мрежу Прњавора и даље имају проблем са константним и квалитетним снабдевањем електричном енергијом (Брестово).

ТЕ Станари је у значајној мјери смањила укупне губитке у снабдијевању западног дијела Републике Српске електричном енергијом.

Подручје Станара је покривено ТТ мрежом, како домаћинства, тако и индустријски објекти.

Постоје двије централе на подручју општине Станари, од којих је једна дигитална АТЦ са 1.440 бројева и друга аналогна АТЦ са 900 бројева, али и аналогна АТЦ са 240 бројева у селу Драгаловци. Подручје општине је повезано оптичким и ТК кабловима.

Стање јавне расвјете

Јавном расвјетом је покривено око 30 % територије општине Станари. За одржавање и изградњу сваке године буџетом општине се планирају средства у просјеку око 50.000,00 KM.

Локални превоз

На територији општине у складу са Законом о превозу у друмском саобраћају уређен је јавни превоз путника. Редовно се ради усклађивање редова вожње. Тренутно саобраћају три активна превозника који имају регистроване линије према центру општине. Такође, треба напоменути да кроз Станаре саобраћају и регионалне линије за превоз пурника, које општину повезују са градским подручјем града Добој.

2.7.4. Стање комуналне инфраструктуре и услуга

Водоснабдијевање

Укупна дужина изграђене општинске водовне мреже на подручју општине Станари износи 45 km. На општинску водоводну мрежу прикључено је 847 домаћинства. Процент наплате услуге водоснабдијевања од домаћинства прикључених на општинску водоводну мрежу износи 60%. Цијена кубног метра воде износи 0,7 KM за домаћинства и 1,7 KM за привредне субјекте.

Осталих 1.896 домаћинства користе властите бунаре као извор питке и техничке воде, тако да на подручју општине Станари само 33,36% домаћинства има приступ квалитетном и контролисаном снабдјевању питком водом. У септембру 2022. године започео је пројекат изградње објеката за водоснабдијевање насеља на подручју општине, прва, друга и трећа фаза. Укупна вриједност инвестиције износи 7.300.850 KM, од чега је до краја 2023. године реализовано 3.602.579 KM. Извођач радова је „Геокоп“ д.о.о. Дервента и радови ће се наставити и у сљедећој години.

Канализација

Што се тиче канализационе мреже, рађен је један краћи дио у центру Станара са биолошким пречистачем, за објекте који се планирају градити (дом здравља, административни центар итд). У наредном периоду планира се проширење канализационе мреже.

Извод из Просторног плана општине Станари 2015-2035. година - На територији општине Станари не постоји изграђена канализациона мрежа. Тренутно око 40% становништва користи индивидуалне септичке јаме које се повремено празне и садржај се одвози на непознате локације док око 60% становништва врши директну одводњу отпадних вода у ријечницу Остружња.

Пијаца

У партнерству са Развојним програмом Уједињених нација (UNDP) у Босни и Херцеговини, општина Станари је потписала Споразум о изградњи тржнице, у укупној вриједности од 1.400.000 KM. Општина ће издвојити 700.000 KM. Пројекат је у току (имплементација: мај 2023- мај 2024. године).

Гробља

На територији општине Станари, гробља заузимају површину од 4,95 ha. Постојеће гробље у насељу Љеб је скоро попуњено, те је исти потребно проширити. Уређење и проширење постојећих и евентуално отварање нових локација-гробља, вршиће се према важећим прописима и правилницима за ову намјену, а за гробља чија је локација унутар

експлоатационих поља све активности ускладити и са важећим законима у области рударства и концесија.

2.7.5. Управљање отпадом

Према информацијама и подацима добијеним од општинских служби, свих 13 мјесних заједница општине Станари је покривено организованим одвозом отпада. Отпад који производе домаћинства, односи се на комунални отпад, тј. храну, баштенски отпад, папир, конзерве, флаше, пластичне кесе. Анализе прикупљања и стања количина комуналног отпада указују да се из одређеног броја насеља не врши организовано прикупљање комуналног отпада, док из других насеља се врши дјелимично прикупљање комуналног отпада. На годишњем нивоу се прикупи 470 тона отпада који се адекватно одлаже. Ако се количина укупно прикупљеног отпада подијели са процијењеним бројем становника добије се око 60 kg отпада по становнику на подручју општине Станари, што је вишеструко мање од просјека у Босни и Херцеговини који износи око 340 kg отпада по становнику на годишњем нивоу. Ово указује на то да тренутни систем организованог прикупљања отпада не покрива све становнике општине Станари и да је максимално трећина становништва покривена организованим одвозом отпада. Тренутно постоје дивље депоније на јаловишту рудника.

Прикупљање свих врста и категорија отпада се врши у складу са планом управљања отпадом и важећим прописима. Склопљени су уговори са овлашћеним организацијама за поједине категорије отпада: комунални отпад (а.д. "Прогрес" Добој); опасни отпад (а.д."Чистоћа" Бањалука), рабљена уља (Рафинерија уља Модрича).

На подручју општине постављено је 98 контејнера за организовано прикупљање отпада, а прикупљање отпада се врши 2-3 пута седмично. Потребно је поступно уводити систем одвојеног одвајања отпада по основним групама отпада. Ако се у обзир узме да за организовано прикупљање отпада при одвојеном одлагању отпада по основним групама отпада (папир, стакло, метал, пластика) треба поставити између 30 до 50 контејнера на 1.000 становника, на подручју општине Станари би био потребно повећати број контејнера на 300.

Такође, због удаљености регионалне депоније и економичности транспорта прикупљеног отпада, према препорукама из документа Просторни план општине Станари, предложено је формирање претоварне станице у планираној индустријској зони општине Станари.

Одлагање ЧОС-а (чврстих остатака сагоријевања) из ТЕ врши се у складу са пројектом одлагања у припремљену и изграђену депонију (касету), годишња количина цца 226.000 тона, локација касете је сјевероисточно од ТЕ, на исцрпљеном дијелу ПК "Драгаловци"6. Осим одлагања на санитарној депонији, не постоје никакве друге врсте третмана чврстог отпада (биолошки, термички, механички), којима би се смањио волумен одлагалишта и негативан утицај на животну средину због одлагања необрађеног отпада.

Опасни отпад који настаје у медицинским установама, индустрији и домаћинствима се збрињава само дјелимично, а остали незбринуту дио завршава на депонији заједно са комуналним отпадом. Тренутно се опасни отпад не збрињава на адекватан начин због

⁶ Извор: Извјештај о стратешкој процјени утицаја на животну средину Просторног плана општине Станари 2015-2035 (нацрт Извјештаја); Институт за грађевинарство „ИГ“ Бања Лука; Април 2017. године

немогућности одговарајућег третмана истог (спаљивањем, неутралисањем, итд) и, из тог разлога, неопходно је унаприједити управљање опасним отпадом.

Проблеми у подручју управљања отпадом се односе на непокривеност или дјелимичну покривеност одређеног броја насељених мјеста организованим прикупљањем отпада, стварање дивљих депонија, неадекватна обрада и одлагање медицинског отпада, и скуп транспорт до регионалне депоније.

Потребно је унаприједити ефикасност система управљања отпадом, повећати стопу покривености домаћинстава организованим прикупљањем отпада, ријешити проблем одлагања медицинског отпада, ријешити проблем дивљих депонија и изградити претоварну станицу ради повећања економичности транспорта отпада до регионалне депоније.

2.8. Стање животне средине

2.8.1. Земљиште

Када је у питању кориштење земљишта, према подацима из 2016. године, на подручју општине Станари је, због рудних копова, саобраћајница, индустријских погона, изградње стамбених објеката, физички изгубљено око 35% простора општине Станари. Поред тога, при кориштењу земљишта посебну пажњу треба посветити контроли употребе пестицида и начину кориштења и употребе нафте и нафтних деривата.

Када је у питању заштита вода, рјешавање претходно наведених проблема везаних за систем канализације, испуштање и пречишћавање комуналних и индустријских вода, контрола и изградња система за оборинске воде ће ријешити и овај дио проблема заштите земљишта.

У склопу пројеката педолошке анализе пољопривредног земљишта за потребе породичних пољопривредних газдинстава у Републици Српској у 2014. години, извршена је анализа узорака земљишта са подручја добојске регије. Узорци су узимани из ораничног слоја 0-30 см за ратарске и повртарске биљне врсте, а за воће са дубине 0-40 см. За испитивање контроле плодности узети су сљедећи параметри: реакција земљишта (рН), количина физиолошки активног фосфора, количина физиолошки активног калијума и количина хумуса. На основу резултата испитаних параметара плодности констатовано је да доминирају кисела земљишта; са аспекта активне киселости 74% испитиваних парцела је погодно за пољопривредну производњу. Садржај хумуса је низак код 72% испитаних узорака, док је са добрим садржајем хумуса само 75 узорака земљишта. Садржај лако приступачног фосфора је низак у 70%, док је садржај лако приступачног калијума низак у 16% испитаних узорака⁷.

На основу добијених резултата може се закључити да су на овом подручју, за постизање добрих приноса, основни лимитирајући фактори киселост, низак садржај хумуса и низак садржај лакоприступачних облика фосфора.

Земљишта настала као посљедица површинске експлоатације минералних сировина (угља) у саставу рударског басена Станари припадају класи техногених земљишта, тј. представљају

⁷ Извор: Извјештај о стратешкој процјени утицаја на животну средину Просторног плана општине Станари 2015-2035 (нацрт извјештаја), Институт за грађевинарство „ИГ“ Бања Лука, април 2017. године

јаловински материјал који подлијеже процесу рекултивације. Настале површине се јављају у виду откопаних угљених ревира и формираних одлагалишта откритке (јаловине). Рекултивација техногених земљишта представља вишегодишњи процес санације и ревитализације примјеном скупа различитих мјера, са главним циљем који омогућава одрживо управљање над тим површинама. Површине за рекултивацију, дате досадашњим пројектним рјешењима, обрађују локације техногених земљишта у два угљена ревира: Површински коп „Рашковац“, у сјеверном дијелу лежишта угља Станари и Површински коп „Остружња“, у јужном дијелу лежишта угља Станари. Осим директних површина за рекултивацију насталих одлагањем откритке, уређују се и површине индустријског круга, транспортних путева, зоне уз границу експлоатационог поља и сл. Динамика провођења рекултивације је у директној зависности од завршетка рударских радова на појединим локацијама⁸.

2.8.2. Квалитет ваздуха⁹

Тренутно не постоји мониторинг квалитета ваздуха на територији општине Станари. Ово подручје је потребно ускладити са постојећим законским оквиром Републике Српске¹⁰.

Главни загађивачи на подручју општине Станари су термоелектрана и површински копови. Компанија „ЕФТ“, која управља постројењима термоелектране и површинским коповима, посједује еколошку дозволу. У ТЕ Станари је уграђен СЕМС (Continuous Emission Monitoring System) - систем за континуирани мониторинг емисија у ваздух.

Рјешењем Министарства просторног уређења, грађевинарства и екологије Републике Српске о ванредној ревизији еколошке дозволе, број 15-96-70/08, од 19.04.2013. године, издатом 27.07.2015. године прописане су граничне вриједности за:

- Чврсте честице - 30 мг/Нм³
- Сумпордиоксид - 200 мг/Нм³ и
- Азотних оксида - 200 мг/Нм³

На подручју општине Станари не постоји стално мјерење квалитета ваздуха и једини доступни резултати су они добијени мјерењима вршеним за потребе Рудника Станари и ТЕ Станари. Наведена мјерења обављена су у зони утицаја Термоелектране Станари. Извршена су мјерења концентрација релевантних показатеља квалитета ваздуха, што је укључивало: мјерење емисионих концентрација SO₂, CO, CO₂, NO₂, NO, CH₄ и количине укупних лебдећих честица. Истовремено вршена су и мјерења микрометеоролошких параметара: брзине и смјера вјетра, температуре и релативне влажности ваздуха. Добијени резултати мјерених полутаната не прелазе граничне, нити циљане вриједности, дефинисане Правилником о граничним вриједностима квалитета ваздуха. На основу брзине и смјера вјетра, те добијених праваца распрострањања појединих полутаната, нису регистрована већа загађења околних насеља. Према процјенама, у 2016. години је било 236 обољелих лица чија се обољења могу повезати са квалитетом ваздуха.

⁸ Извор: Преузето из: Извјештај о стратешкој процјени утицаја на животну средину просторног плана општине Станари 2015-2035 (нацрт извјештаја); Институт за грађевинарство ИГ Бања Лука; Април 2017. године

⁹ Извор: Извјештај о стратешкој процјени утицаја на животну средину Просторног плана општине Станари 2015-2035 (нацрт Извјештаја); Институт за грађевинарство „ИГ“ Бања Лука; Април 2017. године

¹⁰ Закон о заштити животне средине Републике Српске (Службени гласник РС бр. 71/12), Закон о заштити ваздуха (Службени гласник РС бр. 124/12); Уредба о условима за мониторинг квалитета ваздуха (Службени гласник РС бр.124/12).

2.8.3. Квалитет воде у водотоковима

Начин кориштења и заштите вода на подручју општине Станари је потребно ускладити са важећом законским прописима и подзаконским актима Републике Српске¹¹.

Анализом резултата испитивања органског и фекалног оптерећења профила, закључено је да се квалитет вода кретао у границама II, односно III и IV категорије водотока. Укупно је урађено 40 бактериолошких анализа квалитете вода. Највећи број мјерења, 22 (55 %) дефинисан је границама II класе водотока, 13 мјерења (32,25 %) у III класи квалитета, док је 5 мјерења (12,5%)

у IV класи водотока. На основу микробиолошких показатеља органског и фекалног загађења, може се закључити да је најоптерећенији водоток у сливу ријеке Укрине и ријеке Радње¹².

Водостаји ријека Укринa, Радња, Остружња и Илова и њихових притока промјењиве су величине и зависе од годишњих доба, односно количине падавина. Код великих водостаја долази до изливања појединих ријека и плављења. Воде друге категорије су означене као воде са ДОБРИМ СТАТУСОМ.

Биолошки елементи таквих вода су такви да вриједности елемената биолошког квалитета врло мало одступају од непоремећених услова, као посљедица људских активности; постоји блага промјена састава и абунданце таксона фитопланктона, макрофита и фитобентоса, као и фауне бентичких бескичмењака, зоопланктона и риба у односу на тип специфичне заједнице; промјене не указују на убрзан раст алги, макрофита и фитобентоса, као резултат неповољног поремећаја равнотеже организама у водотоку или физичко-хемијском квалитету воде и седимента; може се појавити слабо повећање фреквенције и интензитета цвјетања тип-специфичног планктона; однос поремећаја осјетљивих према неосјетљивим таксонима и ниво диверзитета бескичмењака показује благо одступање од нивоа специфичног типа; под антропогеним утицајем на хидроморфолошке и физичко-хемијске елементе старосна структура рибље заједнице показује знаке поремећаја и у неким случајевима и одсуство репродукције и развоја појединих врста, као и изостанак неких старосних група. Сви хидроморфолошки елементи конзистентни су са достигнутим вриједностима елемената биолошког квалитета.

Физичко-хемијски елементи таквих вода су такви да температура, рН, алкалитет, кисеоник, садржај укупних минералних материја и садржај нутријената не прелазе граничне вриједности дијапазона који обезбјеђује функционисање тип-специфичног екосистема и постизање вриједности наведене за елементе биолошког система¹³.

Водоводном мрежом покривени су само дијелови општине Станари, тачније дијелови МЗ: Рудничко Насеље, Остружња Доња, Рашковци и Станари. Из овог система водом се снабдијева око 450 корисника. Системи за дистрибуцију воде су дотрајали и због тога се јављају велики губици. Такође, велики проблем представља непостојање пројектне документације, као и велики број илегалних корисника. Остатак становништва општине Станари за

¹¹ Закон о водама („Службени гласник РС“, бр.50/06) Правилник о условима испуштања отпадних вода у јавну канализацију („Службени гласник РС“, бр.44/01)

¹² Извор: Извјештај о стратешкој процјени утицаја на животну средину просторног плана општине Станари 2015-2035 (нацрт извјештаја); Институт за грађевинарство ИГ Бања Лука; Април 2017. године

¹³ Ибид

водоснабдијевање користи локалне изворе и бунаре. Индустијски и привредни капацитети технолошку воду обезбеђују из властитих водовода¹⁴.

На територији општине Станари не постоји изграђена канализациона мрежа. Тренутно око 40% становништва користи индивидуалне септичке јаме које се повремено празне и садржај се одвози на непознате локације, док око 60% становништва врши директну одводњу отпадних вода у рјечицу Остружња¹⁵.

Резиме о стању животне средине

Један од приоритетних проблема општине Станари је обезбеђење квалитетног водоснабдијевања становништва. Упркос постојању великог броја водотока и квалитетних изворишта воде, мрежа водоснабдијевања становништва није довољно развијена.

Први проблем заштите водних ресурса на подручју општине Станари односи се на неадекватну инфраструктуру водоснабдијевања, без јединственог централног водоводног система и са великим бројем локалних водовода над којима не постоји јединствен систем мониторинга и испитивања квалитете воде на јавним извориштима. Проблем постојећих водоводних система су и велики губици у дистрибутивној мрежи, који се крећу између 50 - 70%. Потребно је заштитити постојеће водозахвате формирањем заштитних зона.

Други проблем односи се на непостојање канализационе мреже и система и уређаја за пречишћавање комуналних и индустријских отпадних вода и непостојање система одводње оборинских вода у свим насељеним подручјима. Индустријске отпадне воде се разликују по нивоу токсичности, агресивности и органској разградљивости¹. Не постоји уређај за третман отпадних вода.

2.8.4. Организовано управљање отпадом

Отпад као што је опасан, медицински, индустријски, лешеве животиња и сл. се не третира на адекватан начин, обично завршава на депонијама или се непрописно баца у водотокове или на дивље депоније.

На подручју општине Станари у области управљања отпадом издвојени проблеми су: дивље депоније; постојање отпада од ТЕ Станари; непостојање локације за клаонички отпад; неразвијена рециклажа отпада; нередовно прикупљање и одвоз комуналног отпада; недовољан број контејнера и њихова локација; нередовно суво чишћење града и прање улица.

Просторним планом Општине Станари 2015-2035. године, у области организованог управљања отпадом, као посебан циљ дефинисано је да проблем депоновања отпада треба рјешавати у складу са Стратегијом управљања отпадом у БиХ, функционисањем регионалне депоније.

Циљеви у области комуналне инфраструктуре, ће такође, допринијети ефикаснијем управљању отпадом: покренути процедуру уклањања сметлишта, чишћењем терена од стране општине; обезбједити капацитете за проширење/доградњу комуналног система; подстакнути

¹⁴ Ибид

¹⁵ Ибид

локалну самоуправу и овлашћене кадрове да се баве проблемом побољшања комуналних услова на нивоу општине Станари; покренути иницијативу за изградњу рециклажног дворишта.

Активности које треба предузети у области управљања отпадом односе се на сљедеће: санација свих постојећих дивљих депонија; успоставити ефикасан и економичан систем одвоза отпада на регионалну депонију, повећање покривености становништва организованим одвозом комуналног отпада, увођење система рециклаже отпада, обезбиједити адекватну обраду и одлагање медицинског отпада.

2.8.5. Канализациона мрежа

На подручју општине Станари не постоји канализациона мрежа. Свих 2.743 домаћинства користи или индивидуалне септичке јаме, или то неконтролисано пуштају у каналску мрежу.

У циљу унапријеђења система прикупљања, одводње и пречишћавања отпадних вода у наредном периоду је потребно сљедеће: Изградња канализационог система; Планирање изградње пречишћивача вода; Израда студијско пројектне документације; Израда катастра загађивача са подацима о укупној количини загађене воде која се производи и испушта у водотоке; Изградња канализационе мреже у урбаним и већим руралним мјестима; Унапређење надзора и контроле канализационих система; Израда базе података.

2.8.6. Енергетска ефикасност

Коришћење алтернативних извора енергије, нарочито обновљивих извора енергије (биомаса, био-гас) и соларне енергије, на подручју општине Станари је ниско.

Могући циљеви у овој области су: изградња котловнице одговарајућег капацитета како би се могло реализовати даљинско гријање градског подручја; што веће учешће и употреба алтернативних извора енергије за гријање (био гас, дрвени отпад, сунчева енергија, енергија вјетра и сл.); модернизација и реконструкција постојећих објеката; рјешавање термоизолације постојећих објеката како би се просјечна специфична потрошња енергије за гријање објеката приближила потрошњи у савременим објектима, са тежњом ка даљњем смањивању.

Стање шумских екосистема

До података о Стању шумских екосистема дошло се у периоду израде Просторног плана општине 2017. године.

Спрјечавања климатских промјена представља актуелан проблем цијелог свијета, усљед чега се константно разматрају могућности смањења емисија CO₂ у атмосферу. Јасно је да шуме и вегетацијски покривач уопште, представљају веома битну карику у ланцу великих потрошача CO₂. Анализом вегетацијског покривача подручја општине Станари, са аспекта емисије CO₂, може се констатовати задовољавајуће стање.

Шумска вегетација подручја општине Станари је представљена са 5 вегетационих типова: шуме букве, шуме китњака и обичног граба, шуме лужњака и обичног граба, шуме китњака и цера, шуме китњака. На подручју општине Станари се може констатовати недовољна заступљеност коришћења споредних шумских производа.

Утврђивање бројности љековитог биља на репрезентативним узорцима за територију општине Станари није вршена, али је евидентирана учесталост и распрострањеност на основу окуларног запажања и то: смрека, вења; мајчина душица и глог.

Са аспекта степена задовољења, односно површини шума по становнику, територија општине Станари има релативно повољан биланс (1,09 ha/ст), и исти је изнад препоручених европских норматива, који износи 0,30 ha/ст.

Заштита природног (посебно биодиверзитета) и културно-историјског наслеђа

Правилник, којим се прописују критеријуми за издвајање угрожених, ријетких и осјетљивих станишта и типова станишта од посебног значаја за очување, предвиђен је Законом о заштити природе, још није донесен. Република Српска нема Црвену листу којом се утврђује списак угрожених дивљих врста, распоређених по категоријама угрожености, као ни Црвену књигу угрожених дивљих врста и станишта, која садржи детаљне податке о основним карактеристикама врсте, о степену њене угрожености, факторима угрожавања, као и приједлоге мјера за заштиту саме врсте. Увидом у Регистар заштићених природних добара, констатовано је да на подручју општине Станари нема заштићених природних вриједности.

Биодиверзитет

Станиште ријеке Укрине одговара ријечном раку (*Astacus astacus*), који је према Уредби о Црвеној листи заштићених врста флоре и фауне Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 124/12) сврстана на листу заштићених Arthropoda. За ријеку Укрину карактеристична је фауна водених инсеката која се одликује присуством врста из рода Ephemeroptera (водени цвијет). На ријеци Укрини дешава се изузетно риједак феномен цвјетања воде. У љетним вечерима и ноћима током августа око водотока се јављају ројеви водених инсеката, лептира који живе у облику ларве на дну ријеке три године, који у моменту размножавања одају утисак да ријека процвјета. Овај риједак феномен познат као „Укрински цвијет“, представља велико природно богатство, који је познат још на ријекама Тиса и Хоангхо (Кина). Ephemeroptere су индикатори чисте и незагађене воде. Станиште ријеке Укрине одговара ријечном раку који је на листи заштићених Arthropoda. „Укрински цвијет“, представља велико природно богатство.

У ширем окружењу нема посебно заштићених природних добара о којима би се посебно морало водити рачуна, због постојеће Термоелектране, Рудника и пратећих објеката, или би требало процјењивати утицај на њих током редовног рада и удесних ситуација. Заштићена природна добра су толико удаљена да нема потребе детаљно описивати и разматрати евентуалне негативне утицаје.

2.8.7. Резиме стања, развојих изазова и перспектива у сектору животне средине

Утицај локалне економије на животну средину

У неразвијеној локалној економији, највећим дјелом ослоњеној на Рудник и Термоелектрану, та два субјекта имају и највећи негативни утицај на стање животне средине у општини Станари. Негативни утицај огледа се у загађењу ваздуха, вода и претварања великог дјела укупне

површине општине Станари у експлоатационо земљиште за интензивну експлоатацију угља (35% укупне површине општине Станари).

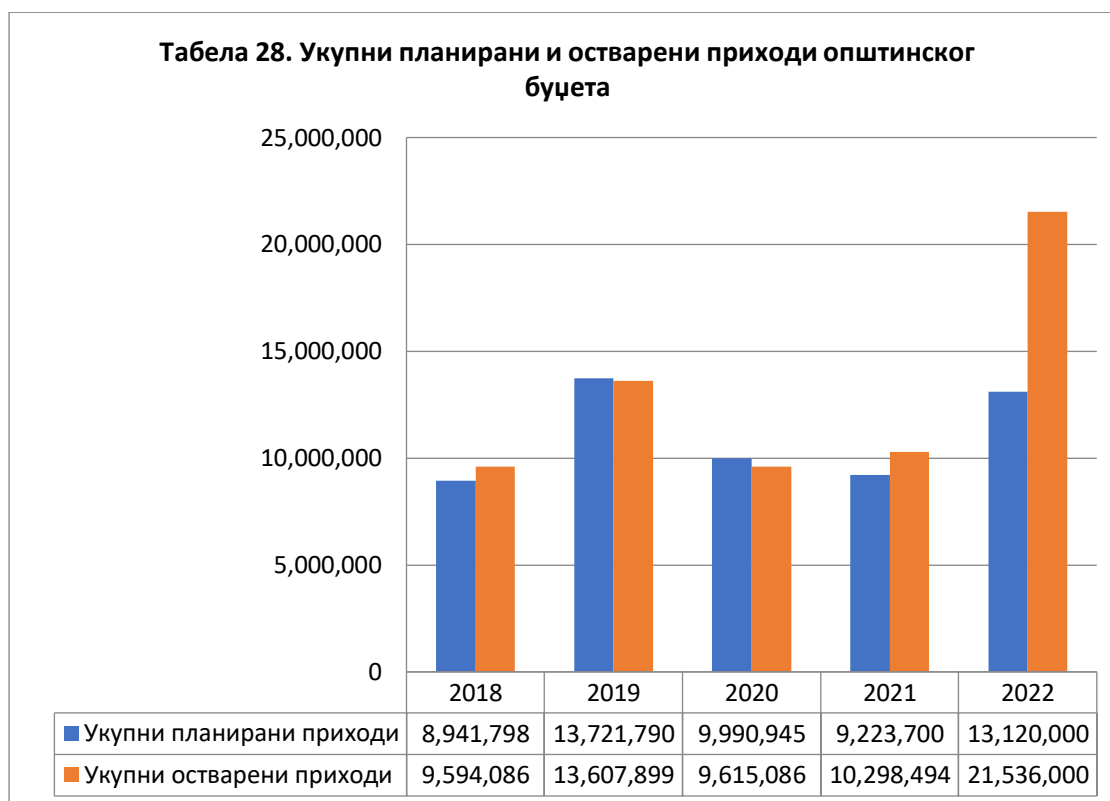
Не постоје константно прикупљани подаци о емисији загађујућих једињења димних гасова Термоелектране Станари, те концентрацији честица у димним гасовима и емисији.

Активности и могући пројекти у подручју заштите животне средине и природних ресурса су:

- санација и рекултивација деградираног земљишта насталих експлоатацијом угља,
- изградња канализационог система и система одводње отпадних вода и њиховог пречишћавања и каналисање оборинских вода,
- заштитити постојећа и планирана изворишта воде (водозащитне зоне);
- санација свих постојећих дивљих депонија и успоставити ефикасан и економичан систем одвоза отпада на регионалну депонију,
- повећање покривености становништва организованим одвозом комуналног отпада,
- увођење система рециклаже отпада,
- обезбједити адекватну обраду и одлагање медицинског отпада,
- смањити кориштење фосилних горива са високим садржајем загађујућих материја,
- успоставити систем праћења и контроле загађења ваздуха насталим радом ТЕ Станари саобраћајем, и осталих извора загађења,
- обезбједити заштиту шума и вегетације од сјече у подручјима дефинисаним Просторним планом општине Станари,
- заштитити најплодније пољопривредно земљиште од пренамјене и кориштења у друге сврхе,
- израда катастра загађивања животне средине на подручју општине, као основу за успостављање еколошког информационог система и система мониторинга животне средине,
- обезбједити да нови инвестициони пројекти и објекти задовољавају ниво квалитета заштите животне средине и природних ресурса према одговарајућим стандардима и прописним нормама.

2.9. Стање и кретање јавних прихода и расхода

2.9.1. Преглед учешћа пореских и непореских прихода у укупном буџету



2.10. SWOT анализа

SWOT анализа – преглед предности, недостатака, прилика и пријетњи, обезбјеђује информације корисне за усклађивање капацитета и способности са окружењем у којем јединица локалне самоуправе дјелује. Стратешки план развоја дефинише жељено будуће стање у односу на садашње које је утврђено ситуационом анализом. Избор фокуса дјеловања зависи од предности (снага) које општина посједује, недостатака (слабости) које треба умањити или отклонити, прилика у окружењу и у ономе што долази, које треба искористити за развој општине, те пријетњи из окружења чије дејство треба избјећи или ублажити. Узимајући у обзир наведено, SWOT анализа општине Станари изгледа овако:

СНАГЕ	<ul style="list-style-type: none">-квалитетно организована локална администрација, снажно оријентисана и мотивисана за убрзано покретање развоја општине Станари,-високи приходи општинског буџета обезбијеђени кроз накнаду за кориштење необновљивих ресурса (рента),-резерве минералних ресурса,-површине под шумом,-постојећа путна и жељезничка транспортна инфраструктура,-пољопривредне површине,-велики број домаћинстава која се баве пољопривредном производњом,-потенцијал за развој сточарства и воћарства,-значај броја активних спортских, културних и НВО,-развијена мрежа основних школа на подручју општине,-сви ученици и студенти добијају стипендије,-постојање Јавне установе за спорт и културу,-потенцијал за различите врсте туризма,-постојећи водотокови и подземне воде,-општина располаже земљиштем потребним за развој индустријске инфраструктуре.
СЛАБОСТИ	<ul style="list-style-type: none">-недовољно развијени капацитети локалне администрације за сарадњу са међународним организацијама и привлачење развојних фондова,-неповољна структура економије општине Станари,-веома мали број предузећа и самосталних радњи и неразвијено предузетништво,-неразвијена индустријска инфраструктура,-пољопривредна производња организована као допунска дјелатност и допунски извор прихода домаћинстава,-квалитет пољопривредног земљишта ограничава високе приходе,-уситњеност пољопривредних посједа,-пољопривредна производња организована на ниском технол. нивоу,-неорганизованост пољопривредних произвођача,-непостојање основних елемената ланца вриједности у пољопр. произв.-непостојање основне туристичке инфраструктуре,-висока стопа незапослености,-ниска стопа економске активности становништва,-неповољни демографски трендови, старо становништво, низак природни прираштај и одлазак најпродуктивнијег дјела становништва,-неразвијена комунална инфраструктура,-недостатак инфраструктурних капацитета (културни и спортски центар) и простора за редован рад,

	<ul style="list-style-type: none"> -непостојање средње школе, -недовољна искоришћеност туристичких потенцијала, -неусвојена пратећа просторно планска документација, -неадекватна, неравномјерна и недовољна инфраструктурна опремљеност простора општине, -непостојање канализационог система, -недовољно ефикасан систем управљања отпадом, -непостојање система за константно праћење и контролу квалитете ваздуха, -незаштићена изворишта водоснабдијевања, -нерегулисани водотокови, -нарушавање микроклиме.
ПРИЛИКЕ	<ul style="list-style-type: none"> -могућност развоја других привредних грана -повезивање на ауто-пут Добој-Бања Лука, -кориштење домаћих развојних фондова -кориштење развојних фондова међународних организација.
ПРИЈЕТЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> -неразвијене друге привредне гране -негативне демографске миграције - исцрпљивање постојећих минералних ресурса, - девастација простора, -политичка и економска нестабилност у БиХ.

2.11. Развојни стратешки правци – стратешко фокусирање

Стратешки фокуси будућег развоја општине Станари изведени су на основу прикупљених података у ситуационој анализи, која обухвата све важне аспекте живота и развоја општине, те служи као главна подлога за креирање развојних праваца и интеграцију свих аспеката одрживог развоја, што подразумева равномјеран економски раст уз заштиту животне средине и природних ресурса и истовремено креирање правичног друштва и смањење неједнакости (Оквир циљева одрживог развоја-СДГ).

Важне слабости општине Станари, односе се на сљедеће: одлазак становништва, стопа незапослености, негативна стопа природног прираштаја, везаност развоја Општине за један велики и значајни производни привредни субјект, уситњеност пољопривредних посједа, која смањују могућност озбиљнијег бављења пољопривредном производњом, неповезаност примарне пољопривредне производње и прерађивачке индустрије, проблематика санитарног одлагања отпада, одводње и пречишћавања отпадних вода. Анализирајући конкурентне предности које општина посједује и њиховим спајањем са вањским приликама са једне стране и повезивањем слабости и пријетњи, с друге стране, извлаче се одговарајући фокуси на које се треба концентрисати у наредном стратешком периоду. Развојни тим општине Станари се определијелио за сљедеће стратешке фокусе:

СТРАТЕШКИ ФОКУСИ

1.	Привлачење нових инвестиција и интензивирање привредног развоја општине
2.	Заустављање негативних демографских трендова, унапређењем јавне инфраструктуре, културе, спорта, јавних и комуналних услуга
3.	Заустављање негативних демографских трендова, унапређењем јавне инфраструктуре, културе, спорта, јавних и комуналних услуга

Привлачење нових инвестиција и интензивирање привредног развоја општине

У циљу интензивирања привредног развоја општине, потребан је значајан искорак у процесу привлачења нових инвестиција кроз нове привредне субјекте. Ово се посебно односи у на нове инвестиције које треба да буду подршка прерађивачкој индустрији и пољопривреди. У пољопривредној производњи фокус је потребно ставити на развој пољопривреде базиране на ратарству, сточарству, повртларству, кроз примјену нових знања и технологија, те инсталације нових објеката у пољопривредној производњи, посебно система заштите од поплава и мелиорације. Основа овог фокусирања је на таквим производима који ће имати увећану тржишну вриједност, производима са продуженим роком трајања и и оним који имају могућност пласмана на нова тржишта или производима који ће постати замјена увозним производима.

Када су у питању претпоставке за развој предузетништва, посебну пажњу могуће је усмјерити на даљи развој трговине на велико и мало, пружити подршку сектору угоститељства као пратеће дјелатности у развоју туризма, прије свега спортско-рекреативног, вјерског, „рударског“, па и сеоског туризма у општини Станари.

Заустављање негативних демографских трендова, унапређењем јавне инфраструктуре, културе, спорта, јавних и комуналних услуга

Општина Станари треба искористити свој повољан географски положај, природне предности, релативну близину Европске уније и близину већих урбаних центара у РС/БиХ, те постати мјесто атрактивно за живот становника, дјеце, младих, жена, радно активних, старијих особа али и свих особа којима је потребна посебна социјална бригаа. Квалитет живота грађана се може побољшати кроз унапређење образовања, здравствене заштите и нових услуга у здравству, услуга и ефикасности јавне управе, затим кроз изградњу друштвене инфраструктуре, спорта и културе (водоводна и канализациона инфраструктура, опремање јавних установа и предузећа и сл.). С обзиром на одређене неповољне трендове, посебно негативне популационе трендове, све релевантне и кључне заинтересоване стране морају предузети планску и проактивну улогу у реализацији будућих мјера и пројеката. Рјешавање проблема негативног природног прираштаја представља важно питање јер негативан природни прираштај може да доведе у питање све остале предузете развојне напоре. Са једне стране, потребно је стимулисати рађање дјеце, али је подједнако важно настојати привући кадрове и младе људе на простор општине, путем таквих мјера и пројеката који ће унаприједити постојеће стање квалитета живота становника општине Станари.

Одрживи развој и заштита животне средине, смањење ризика од елементарних непогода и природних несрећа

У погледу заштите животне средине, фокус усмјерен је ка рационалном кориштењу природних ресурса (посебно пољопривредног земљишта, шума и воде) и заштити животне средине, кроз предузимање низа мјера у погледу заштите квалитета ваздуха, смањењу емисија гасова, заштити земљишта (посебно путем примјене ажурне просторно-планске документације, изградњом канализације и пречистача отпадних вода), заштити воде и биодиверзитета. Посебну пажњу потребно је усмјерити на рјешавање проблематике селективног прикупљања отпада, заштиту од природних и других несрећа (посебно поплава), те јачање материјалних и људских капацитета у погледу превенције, али и нових мјера енергетске ефикасности, посебно у јавним објектима и у јавној расвјети. Одрживост развоја значи да се животно важни природни ресурси требају користити на начин да задовољавање садашњих потреба никако не угрожава могућности будућих генерација. Заштићена и здрава животна средина само је један од предуслова за омогућавање одрживог развоја општине.

2.12. Визија развоја

Ова Визија је заснована на темељним вриједностима становника општине Станари које представљају основу даљег развоја општине. Она представља слику будућности општине каквим га виде грађани који су били укључени у процес израде Стратегије развоја општине Станари 2024-2030. година. Иако визија представља идеалну слику будућности општине, она је полазиште и исходиште развоја општине:

„Општина Станари је привлачно мјесто са развијеном привредом и модерном инфраструктуром за квалитетан живот свих грађана.“

2.13. Стратешки циљеви, са индикаторима

Полазећи од визије развоја, те на основу чињеница у ситуационој анализи, утврђени су следећи стратешки циљеви који се заснивају на развоју привреде, друштвеном и развоју животне средине и дефинишу оквир за будуће планске активности, чијим остваривањем се општина Станари поставља на пут развоја и просперитета:

Стратешки циљ 1.: Унапријеђено пословно окружење за развој пољопривреде, прерађивачке индустрије, услужних дјелатности и туризма

Стратешки циљ 2.: Развијена инфраструктура, унапријеђене области културе, спорта, здравствене и социјалне заштите

Стратешки циљ 3.: Унапријеђене комуналне услуге, одрживо управљање природним ресурсима и заштита животне средине.